

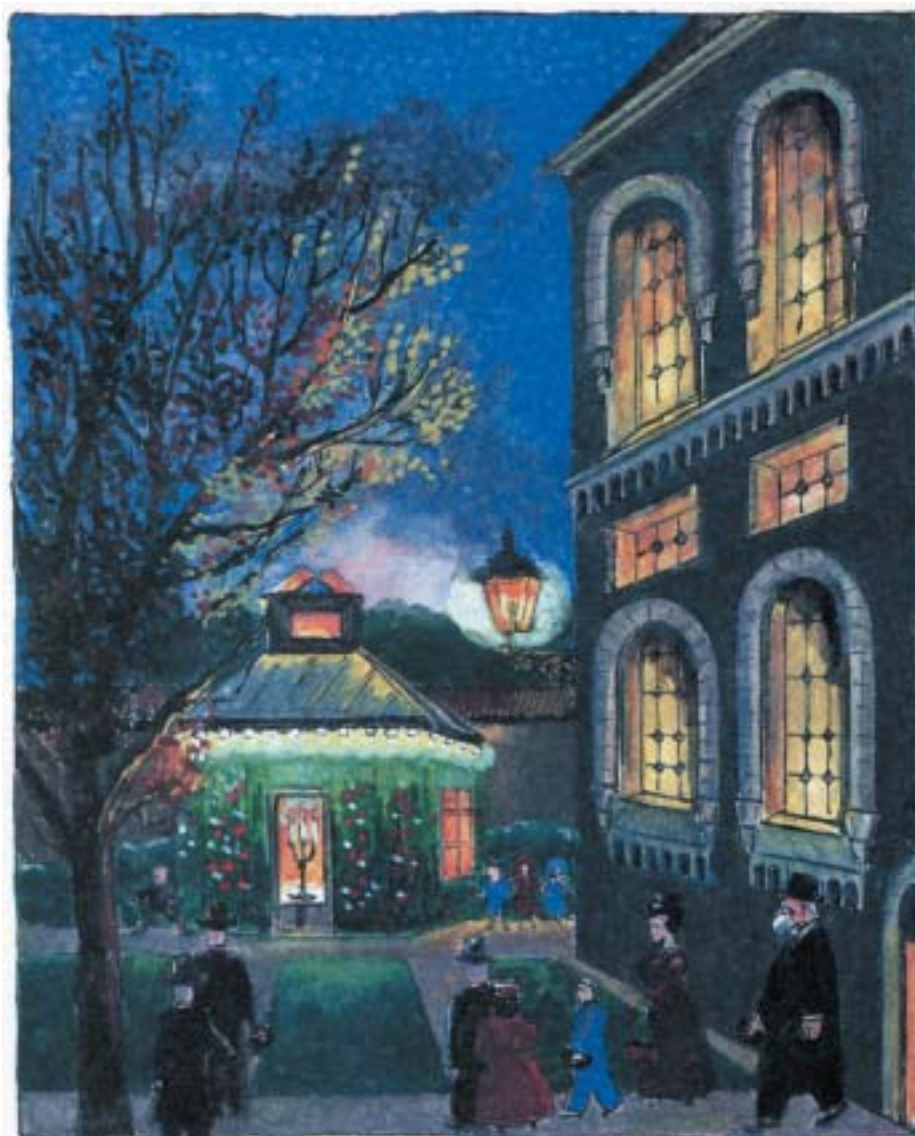
תּוֹשָׁבֵי

TIŠRI
CHEŠVAN

רֵאשִׁית

ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

R. Ehrmann, Sukot, 1956.

HEZKÉ SVÁTKY SUKOT – חג הסוכות שמח

PAMĚTNÍ DESKA

Třebíčskému rodákovi Antonínu Kalinovi, který na konci druhé světové války zachránil v koncentračním táboře Buchenwald, kde byl z politických důvodů vězněn, minimálně devět set židovských chlapců, byla v Třebíči na budově bývalé židovské školy 23. září odhalena pamětní deska s nápisy v češtině, hebrejštině a angličtině. Příběh statečného muže, který chránil své malé spoluvězně, popsal v knize *Děti Antonína Kaliny* spisovatel a novinář Stanislav Motl. V roce 1944 se Antonín Kalina stal v Buchenwaldu takzvaným „blokovým“ a vytvořil unikátní záchranný mechanismus pro vězně, zejména ty dětské.

Po válce pracoval v Třebíči jako národní správce, ale brzy přesídlil do Prahy. Zemřel v roce 1990 ve věku 88 let a je pochován na Olšanských hřbitovech v Praze. Před třemi lety byl v Izraeli in memoriam oceněn titulem Spravedlivý mezi národy. V roce 2014 byl jmenován čestným občanem svého rodného města Třebíče a v témže roce mu byla udělena medaile Za zásluhy I. stupně. *hj*

VÝSTAVA V JIHLAVĚ

Muzeum Vysočiny v Jihlavě pořádá výstavu *ŠOA*, věnovanou sedmdesátému výročí vypravení transportů Židů z Třebíče do koncentračního tábora v Terezíně. Výstavu připravil jihlavský badatel Ladislav Vilímek, bývalý zaměstnanec státního okresního archivu, který mapuje osudy jihlavských Židů celý svůj život. O zničení židovské komunity na Vysočině vyprávějí jednotlivé panely. Připomínají, co přinesly Židům norimberské zákony, jak se museli smířit s vystěhováním i jak probíhala jejich likvidace. Svě místo na výstavě má také panel, který přibližuje okolnosti vypálení jihlavské židovské synagogy a obřadní síně židovského hřbitova.

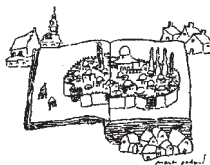
Výstava veřejnosti představuje také unikátní sbírkové předměty včetně Tóry a desek pravděpodobně z jihlavské židovské modlitebny. K vidění je i dětský houpací koník věnovaný rodinou Meissnerových z Třeště před odchodem do transportu sousedům. *jh*

BRNĚNSKÝ HŘBITOV

Brněnský židovský hřbitov je od letošního září zařazen mezi nejpokrokovější vybavené kulturní památky v České republice. Proč?

Každý, kdo má doma přístup k internetu nebo přímo na hřbitově v předšálí

AKTUALITY

Turistického informačního centra z volně přístupného počítače, může získat o památce a celém jihomoravském regionu potřebné informace na webových stránkách: www.jewishbrno.eu. Kromě turisticky zajímavých poznatků lze vyhledat i jednotlivé hroby a informace o pohřbených.

Komu se nechce hledat na internetu, může si na nádvoří hřbitova vyslechnout informace ve stručnější verzi ze zvukového panelu. Nebo si lze na recepci zdarma vypůjčit audioprůvodce, vydat se po stopách historie a prohlédnout si hřbitov i hroby slavných brněnských židovských osobností.

Volně jsou dostupné brožury (tištěný průvodce), které vás zavedou po stopách osobností, symbolů na náhrobcích či mistrů kameníků. Organizované výpravy si mohou navíc na recepci ještě objednat kvalifikovaného průvodce.

Z dotace Jihomoravského kraje byla nově vytvořena mobilní aplikace pro chytré telefony. Mobilní aplikace Audio guide – Židovský hřbitov v Brně a Židovské památky na jižní Moravě obsahuje 46 bodů zájmu, z toho 27 je na židovském hřbitově a dalších 19 jsou židovské památky na jižní Moravě. Ke každému bodu zájmu přináší zvuková nahrávka a ke každé jazykové verzi aplikace (Cz, An, Ru, De) je přiřazeno souhrnně kolem 120 fotografií.

Máte-li v mobilním telefonu nainstalovanou čtečku QR kódů, můžete si na brněnském hřbitově prostřednictvím Google Play nebo App Store ze vzdáleného serveru poskytovatele Daruma Plzeň bezplatně stáhnout a nainstalovat mobilní aplikaci a vydat se po brněnském hřbitově anebo po židovských památkách jižní Moravy.

Petr Špunar

ŽIDOVSKÝ MIKULOV

Dějiny židovských obyvatel, jejich osudy i rozmanitost kultury a gastronomie si připomněli od pátku do neděle v Mikulově na Břeclavsku. Již poosmé se zde konaly Dny židovské kultury. Festival začal v pátek divadelní hrou *Hygiena krve* v nastudování Divadla Líšeň. Herečka a zpěvačka Hana Frejková vystoupila v pořadu *Jidiš ve třech* a v neděli se v Horní synagoze uskutečnil koncert Jiřího Hoška a Dominiky Weiss Hoškové. Součástí dnů židovské kultury byly také komentované prohlídky židovských památek a ochutnávky jídel, připravených podle receptů židovské kuchyně. *ab*

SAXOFONY V SYNAGOZE

Březnická synagoga patřila saxofonům. V neděli 20. září v ní vystoupilo České saxofonové kvarteto. Jako hosté se představili také vokální KrisKrosKvintet a David Eben (soprán saxofon). Kvarteto zahrálo v Březnici skladby, jež jsou koncipované pro prostředí synagog, rekonstruovaných v rámci projektu Deset hvězd. Zazněly skladby českých i světových autorů včetně hudby židovské, například Zdeňka Lukáše, Davida Ebena, Naomi Shermer nebo Leonarda Cohena. Repertoár koncertu je přizpůsoben obsazení pěti saxofonů s pěti vokalisty. To je obsazení, které svou výjimečností zaujalo i pořadatele 17. světového saxofonového kongresu ve Štrasburku. *ks*

OBSAH

- Vrba-Wetzler Memorial* 3
- Sidra na tento měsíc* 4–5
- Zdravý rozum a kontext*
rozhovor s velvyslancem ČR v Izraeli
Ivo Schwarzem 6–7, 9
- Přehlídka inovací a startupů*
v Tel Avivu 8–9
- Hochschule für Jüdische Studien*
v Heidelbergu 10–11
- Pár vzpomínek na Hochschule* 11
- Ztracené obrazy*
Eugeen van Mieghem a židovští
imigranti do Nového světa 12–13
- Etgar Keret: Dvě povídky* 14–15
- Bez začátku, bez konce*
výstavy Aleše Veselého 16
- Jiří Daniček: Tři básně* 17
- O novele Philipa Rotha *Ňadro** 18
- Rodina Naglů z Telče* 19
- O knize *Start-Up Nation** 20
- Izrael: *Mocenská hra o Mosad** 21
- Výběr z českého tisku* 22
- Kalendárium* 23
- Zprávy z kultury* 24–25
- Zprávy z obcí* 26–27
- Zprávy ze světa* 28

Letos 25. srpna vyvrcholil v Žilině první ročník Vrba-Wetzler Memorialu, jehož zkušební ročník proběhl před rokem. Je to vlastně pouť sledující trasu útěku dvojice osvětimských vězňů, Alfreda Wetzlera a Rudolfa Vrby, z vyhlazovacího tábora Osvětim-Březinka až do Žiliny v dubnu 1944, jehož cílem bylo vydat svědectví o chodu této továrny na smrt a varovat židovskou komunitu v Maďarsku, jejíž vyhlazení se v Osvětimi právě připravovalo. Cílem sedmidenního pochodu ve stopách hrdinů byla proto budova bývalého židovského starobince v Žilině, za jehož přízemními okny psali šestadvacetiletý Alfred Wetzler a devatenáctiletý Walter Rosenberg, později Rudolf Vrba, před 71 lety své zprávy. Každý ji diktoval v jiné místnosti, aby bylo možné jejich svědectví srovnat a prokázat jeho nezpochybnitelnou věrohodnost.

ZPRÁVA

32stránkový dokument známý jako Vrbova a Wetzlerova zpráva je dnes považován za jeden z nejdůležitějších dokumentů 20. století, protože poprvé poskytl Spojencům podrobné informace o vyhlazování židovského národa. Přesto bylo uvolnění zprávy pro veřejnost židovskými institucemi v Budapešti pozdrženo a hlavní účel útěku obou mladých mužů, záchrana maďarských Židů, tím byl do jisté míry zmařen. Zpráva byla zveřejněna až po zahájení masových transportů do Osvětimi 15. května 1944 prostřednictvím BBC a o pět dní později v *New York Times*. O měsíc později papež Pius XII., prezident Franklin D. Roosevelt a švédský král Gustav V. požádali admirála Miklóse Horthyho o zastavení deportací.

K tomu skutečně došlo 9. července 1944. Tím bylo podle odhadů zachráněno asi 200 000 Židů, ale pro většinu ze 437 000 maďarských Židů, kteří byli mezitím odváženi do Březinky, znamenala dvouměsíční prodleva smrt v plynových komorách. Proč o tom ale vyprávím tady, při každoroční tryzně u terezínského krematoria? Nejde mi o to propagovat tuto zvláštní pouť nebo ocenit fyzické nasazení stovky jejich účastníků a vyzdvihnout organizační schopnosti pořadatelů v čele

s Fedorem Gálem. Dokonce o tom nemluví ani proto, že vlastním iniciátorem projektu byla moje sestřenice Gerti, první manželka Rudiho Vrby. Ani že to bylo přání jejich dcery Zuzy, která se už splnění svého přání nedožila, i když samozřejmě také.

POCHOD

Fedor Gál, jestli jsem mu dobře rozuměl, vidí hlavní smysl pochodu v tom, že se při jeho každoročním opakování, nemluvě o rozmluvách na téma šoa, přirozenou cestou rodí a utužuje komunita lidí, které spojuje i fyzicky náročný

VRBA-WETZLER MEMORIAL

Pochod jako pouto

pochod a přátelství z toho zrozená. Při svém krátkém vystoupení na večírku v bývalé žilinské synagoze se přiznal, že k jeho údivu všechno klaplo, až na jednu výjimku, že ho zradilo vlastní tělo. Ale to zažili i mnohem mladší chodci, jak to signalizoval výbuch smíchu účastníků pochodu. Takřka každému, bez ohledu na věk, se během těch sedmi dnů stalo, že potřeboval pomoc a jiný mu ji poskytl, protože se snadno dokázal vcítit do jeho situace, když také bojoval se svým tělem.

Kladu si ale otázku, proč taková solidarita nefunguje i bez toho, že bychom šli společně sedm dní těžkým terénem z Osvětimi do Žiliny ve stopách hrdinů? Vždyť to ve skutečnosti děláme každý týden. Každý týden znovu vyrážíme těžkým terénem svých soukromých životů ve stopách hrdinů, kteří ten týden zvládali za mnohem těžších podmínek. Na rozdíl od chodců, o nichž mluvím, kteří nemohli skrývat jedni před druhými únavu a podvrknuté nohy, potíže s dechem a tlučení srdce, držíme své těžkosti pod pokličkou a chováme se jeden před druhým, jako by nebyly často totožné. Navíc si problémy těch druhých bez ohledu na to dokážeme vychutnávat pomluvami. Tím méně se nás potom týkají vyložené tragédie, odehrávající se nám před očima, jestliže ti momentálně potrefení jsou nám cizí. Nemůžeme přece nést tíhu celého světa, říkáme si, ale nakonec pokračujeme v cestě jen s tím svým osobním, pečlivě

před druhými střeženým batohem vlastních starostí na hřbetě.

ZKUŠENOST

Druhý důvod, proč o tom mluvím tady, s tím kupodivu souvisí. Na internetu si můžete najít, co o Rudim, když se s ním na jaře 1944 znovu setkala, vyprávěla Gerta. „Hned jsem si všimla, jak se změnil. Když jsem ho znala v Trnavě, byl Rudi veselý a šťastný mladý chlapec, kdežto teď, ačkoli mu bylo pouhých 19 let, byl zatrpklý a cynický. Když nám ale vyličil své hrozné zkušenosti z Osvětimi, začala jsem tušit, co se s ním stalo.“ Ta zatrpkllost mu zůstala až do stáří, když v Praze připravoval k vydání českou verzi své knihy o útěku z Osvětimi a nezdařené

snaze o záchranu maďarských Židů v nakladatelství Sefer. Proč? Protože se jeho pohled na šoa lišil od pohledu jiných znalců problematiky. Ač často viděli a zažili totéž co on, jejich pohled byl ovlivněn a často i diktován ohledy, které jemu byly cizí, především ideologickými, ale také osobními. Zůstaneme-li u těch ideologických, ať už vznikly v hlavě komunistické nebo sionistické, ta i ona hledala v šoa zkušenost, která lidstvu nebo židovskému národu pomůže morálně vpřed, přiblížit se k tomu nebo onomu ideologickému ideálu. Víra v „poučení se z dějin“ nepotřebovala vědět, pravda vlastní zkušenosti byla pro ni použitelná především jako opora pro ni samu, pro tu nebo onu víru. Málokdo, vlastně skoro nikdo, se proto dokázal identifikovat s Rudiho pohledem, který šoa viděl a líčil jako plánovanou a uskutečněnou loupežnou vraždu, spáchanou jedním národem na druhém. Němcům primárně nešlo o vyvraždění Židů, primárně jim šlo o jejich majetek. Genocida byla jen nevyhnutelným předpokladem, jako při každé loupežné vraždě. Nebyla to zvrhlá ideologie, jež ovládla člověka, ale zvrhlý člověk, jenž použil ideologii ke zdůvodnění zločinu. To je podstatný rozdíl a také diametrálně odlišný pohled na člověka než vize kýženého solidárního lidského společenství, o němž jsem mluvil předtím.

(Část projevu, který pronesl zemský rabín K. E. Sidon dne 6. 9. 2015 při tryzně Kever avot v Terezíně. Mezititulkou dodala redakce.)

BEREŠIT (1,1–6,8)**Víra v Boha**

V jádru židovské víry je zásadní otázka, která málokdy zazní. Od počátku Tóry sledujeme Hospodina, jak den po dni vytváří svět, z chaosu činí řád, z neživé hmoty život, tvoří nádherně rozmanitou flóru a faunu. Pokaždé, když něco stvoří, prohlásí, že to je dobré.

Co se pak pokazilo? Jak vstoupilo na svět zlo, jak se dalo do pohybu drama, které zaznamenává Tóra i celá historie? Krátce lze odpovědět takto: může za to člověk. Homo sapiens, my. My, kteří jedni ze všech živých tvorů disponujeme svobodnou vůlí, máme možnost volby, můžeme cítit morální odpovědnost. Kočky neprobírají etiku toho, že zabily myš, vampýr neumí být vegetarián a krávy se nestarají o globální oteplování.

Když lidé činí dobro, stávají se z nich téměř andělé, když zlo, jsou na nižší úrovni než zvířata. Proč tedy Hospodin riskoval a stvořil druh, který dokáže zničit samotný řád, který učinil a jež prohlásil za „dobrý“? Proč nás stvořil?

Tutéž otázku klade Gemara v oddíle Sanhedrin:

Když se svatý, budiž požehnán, chystal stvořit člověka, stvořil pomocné anděly a zeptal se jich: Souhlasíte, abychom učinili člověka ke svému obrazu?

Odpověděli: Pane světa, jaké budou jeho skutky? Bůh jim ukázal historii lidstva. Andělé odpověděli: Proč ti na člověka tolik záleží? (Ať člověk není stvořen.)

Hospodin anděly zničil.

Vytvořil další sbor andělů a položil jim stejnou otázku. Odpověděli stejně a Hospodin je zničil.

Vytvořil třetí skupinu andělů a ti odpověděli: Vládce světa, první a druhý sbor andělů ti řekl, abys člověka nestvořil, a k ničemu jim to nebylo. Neposlušal jsi. Nemůžeme ti říct nic jiného než: Vesmír je tvůj. Čiň, jak si přeješ.

A Bůh stvořil člověka.

Ale když došlo na generaci potopy a pak na pokolení lidí, kteří stavěli babilonskou věž, andělé řekli Hospodinu: Neměli první andělé pravdu? Vidíš, jak je lidstvo zkažené. A Bůh odpověděl (Izajáš 46,4): „Až do stáří se nezměním, ani s šedinami neztratím trpělivost.“ (Babilonský talmud, Sanhedrin 38b)

Gemara se tu zabývá stylistickou výzvou, kterou nabízí text. O každém jiném činu stvoření na začátku Berešit Tóra píše: „Bůh řekl: „Bud’... A bylo...“ Jen v případě stvoření člověka, čteme: „Bůh

SIDRA PRO TENTO MĚSÍC

Paul Klee: *Angelus novus*, 1920.

řekl: „Učiňme člověka s naší pečeti jako naší podobu...“ Kdo je to „my“ v „učiňme“? Právě z onoho plurálu usoudili učenci, že se Hospodin radil s anděly.

Tím, že stvořil lidi, přivedl Hospodin na svět živého tvora, který dokáže vnímat svobodu a volbu, a tím se podobá Bohu. Takový je význam věty: „Učiňme člověka s naší pečeti jako naší podobu.“ Bůh ovšem žádnou podobu, žádný obraz nemá, vytvořit Boží obraz by bylo modlářstvím. Boha nelze ztotožnit s ničím, co se vyskytuje v přírodě, ani s ničím, co lidé tehdy uctívali. V doslovném čtení to znamená, že Boha nelze vidět.

Ale myšlenka, že Hospodin je neviditelný, je hlubší. Znamená, že Boha nelze chápat nebo předpovídat, co učiní. Když se Hospodin Mojžíšovi představil v hořícím keři, řekl: „Budu tím, jímž budu,“ ve smyslu „Budu tím, čím chci být“. Jsem Bůh svobody, který obdařil lidstvo svobodou, a vyvedu děti Izraele z otroctví.

Pico della Mirandola napsal v 15. století projev *O důstojnosti člověka*, text, jenž je považován za „manifest“ italské renesance. V textu promlouvá Hospodin k prvnímu

člověku takto: „Adame! Nepřidělil jsem ti žádné určité sídlo, žádnou tobě vlastní podobu ani žádné osobité dary – a to proto, abys získal a měl takové sídlo, takovou podobu a takové dary, jaké si podle vlastního přání a úsudku sám zvolíš. Přirozenost ostatních stvoření je vždy pevně určena a rozvíjí se v mezích, které jsou stanoveny mnou předepsanými zákony. Ty si však budeš, aniž bys byl jakkoli omezován, určovat svou přirozenost podle své vlastní svobodné vůle, do jejíž péče jsem tě svěřil.“ Mirandolova řeč prolomila dvě základní středověké tradice: křesťanskou doktrínu, jež praví, že lidé jsou zkažení prvotním hříchem, a platonskou myšlenku, že lidstvo je vázáno danými formami. Současně to je neuvěřitelně židovské podání – téměř stejné, jaké sděluje rabin Josef Solovejčik ve svém *Halachickém člověku*: „Nejzásadnější princip všeho je ten, že člověk musí tvořit sám sebe. Tuhle myšlenku uvedl do světa judaismus.“ S úžasem jsem zjistil, že Mirandola měl židovského učitele, a to rabína filosofa Elijahu ben Moše Delmediga, který vyučoval na Padovské univerzitě.

Ale vraťme se k naší sidře. Když Hospodin stvořil lidi k svému obrazu, znamená to, že dal lidem svobodu volby. I oni jsou tím, co si zvolí – dobrem či zlem.

Jedna z nejpálčivějších částí Tanachu se nachází na konci naší sidry: „A Hospodin viděl, že se na zemi rozmohla lidská špatnost a zlo je sklonem myšlenek lidského srdce po celý den. A Hospodin litoval, že udělal člověka na zemi, a rmoutil se kvůli jeho srdci.“ (1M 6,5–6)

Otázka andělů tedy ťala do živého. Proč Bůh, který znal všechna rizika a nebezpečí, stvořil druh, který byl schopen (a také to učinil) se proti němu vzbouřit, ničit životní prostředí, vybijet zvířata a zotročovat a vraždit své bližní?

Talmud si představuje rozhovor mezi Hospodinem a anděly, navrhuje, co prožíval sám Hospodin. Odpověď, již dává andělům, je pozoruhodná: „Až do stáří se nezměním, ani s šedinami neztratím trpělivost.“ Což značí: Já, Hospodin jsem připravený čekat. Jestli potrvá deset pokolení, než se zjeví nějaký Noach, a dalších deset, než přijde nějaký Abraham, neztratím trpělivost. I když mě lidé mnohokrát zklamou, já se nezměním.

Hospodin stvořil lidstvo, protože mu věřil. Mnohem víc než my věříme v Boha, věří on v nás. A to je ta největší záhada a zázrak, jaké náboženství obsahuje.

(Z komentářů rabína Jonathana Sackse vybrala a přeložila Alice Marxová.)

SUKOT**Tajemství přežití**

Jako student v Londýně jsem slyšel tehdejšího vrchního rabína Jonathana Sackse vyprávět o symbolice víry během Sukot.

Když byl mladý a čerstvě ženatý, rozhodl se, že si postaví svou první suku, přesně tak, aby odpovídala halachickým předpisům. Jelikož nebyl příliš zručný, požádal o pomoc při nákupu materiálu přítele, který si sám stavěl nádherný a velký stánek.

Sacks poté vytvořil skromnou stavbu o třech stěnách, jejíž střechu tvořily větve a listy. O prvním večeru Sukot se cestou domů ze synagogy podíval na impozantní suku svého kamaráda a pak si šel sednout do své skromné stavby. Připadlo mu, že tenhle úkol vůbec nezvládl.

Nazítí se vydal do synagogy a našel tam svého přítele úplně zničeného, protože mu suku porazil noční vítr. Na otázku, jak dopadla ta jeho, rabi Sacks překvapeně odpověděl, že pořád stojí. Po bohoslužbě pozval přítele i s rodinou k sobě a tam zjistili, proč jeho suka vydržela a kamarádova, ač silnější, spadla.

Rabi Sacks měl sice jen malý a prostý stánek, ale zabezpečil ho tím, že ho připevnil k mohutnému domu sousedů. Vtip byl vtom, že ho přibíl jediným hřebíkem! Ale právě tenhle hřebíček zabránil tomu, aby suka ve větru spadla.

Oba si uvědomili, že to je velmi symbolické a vypovídá to o Boží prozřetelnosti a o svazku židovského národa prostřednictvím Tóry a víry: mohutná opěrná zeď sousedního domu byla jako Tóra, malý, ale pevný hřebík, na němž držela suka, představoval víru.

Každý z nás potřebuje podporu komunity, synagogy, dobrých učitelů a ostatních. Pokud žijeme odděleně bez kontaktu s ostatními, slábneme a snáze podléháme nepřízní osudu. Možná si myslíme, že jsme si postavili silné základy, ale bez pomoci ostatních nakonec nic nezmůžeme.

Pesach oslavuje osvobození z otroctví a vznik židovského národa. Šavuot připomíná jeho duchovní zrození. Sukot představuje jeho podivuhodné fyzické přežití a přetrvávání díky Boží prozřetelnosti. A není náhoda, že po Sukot nastává Simchat Tora, která oslavuje důvod našeho přežití jako národa – Tóru.

Naši oporu, naši skálu v časech dobrych i zlych.

BRYAN WOOD,
kantor Staronové synagogy

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – říjen 2015

Staronová synagoga

2. 10. pátek	večerní bohoslužba	18.22 hodin
3. 10. sobota	ŠABAT CHOL HAOMED KOHELET 2M 33,12–34–26 mf: 4M 29,26–31; hf: Iz 41,1–26 mincha konec šabatu	18.00 hodin 19.26 hodin
4. 10. neděle	předvečer Šmini aceret večerní bohoslužba	18.15 hodin
5. 10. pondělí	ŠMINI ACERET MAZKIR mincha maariv a hakafot	9.00 hodin 10.50 hodin 18.00 hodin 18.20 hodin
6. 10. úterý	SIMCHAT TORA HAKAFOT mincha a maariv konec svátků	9.00 hodin 11.00 hodin 18.15 hodin 19.19 hodin
9. 10. pátek	večerní bohoslužba	18.06 hodin
10. 10. sobota	BARCHI NAFŠI BEREŠIT 1M 1,1–6,8 hf: Iz 42,5–43,10 mincha konec šabatu	17.40 hodin 19.11 hodin 19.52 hodin
16. 10. pátek	večerní bohoslužba	17.52 hodin
17. 10. sobota	NOACH 1M 6,9–11,32 hf: Iz 54,1–55,5 mincha konec šabatu	17.30 hodin 18.57 hodin 17.38 hodin
23. 10. pátek	večerní bohoslužba	17.38 hodin
24. 10. sobota	LECH LECHA 1M 12,1–17,27 hf: Iz 40,27–41,16 mincha konec šabatu	17.15 hodin 18.44 hodin 16.25 hodin
30. 10. pátek	večerní bohoslužba	16.25 hodin
31. 10. sobota	VAJERA 1M 18.1–22,24 hf: 2Kr 4,1–37 mincha konec šabatu	16.00 hodin 17.32 hodin

V sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

Šachrit – **Hošana raba** v neděli 4. 10. v 8.30 hodin.

Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,

mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.

Jeruzalémská synagoga

4. 10. neděle	předvečer Šmini aceret	večerní bohoslužba 18.15 hodin
5. 10. pondělí	ŠMINI ACERET MAZKIR	8.50 hodin 11.00 hodin
6. 10. úterý	SIMCHAT TORA	8.50 hodin

Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.

Páteční večerní bohoslužby zde budou 2. 10. v 18.15 hodin a 16. 10. v 17.15.

Vyjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.

ZDRAVÝ ROZUM A KONTEXT

Rozhovor s českým velvyslancem v Izraeli Ivo Schwarzem

Ing. Bc. **Ivo Schwarz** (nar. roku 1964 v Plzni) vystudoval ekonomiku a řízení výroby na strojní fakultě Vysoké školy strojní a elektrotechnické v Plzni, v letech 1987–1991 pracoval jako ekonom. Po pádu totality se stal důstojníkem policie a vykonával různé funkce v rámci Služby cizinecké a pohraniční policie v Plzni. V letech 1993–1997 vystudoval obor bezpečnostní služby na Policejní akademii. Roku 2013 byl jmenován brigádním generálem, od roku 1999 působil v české civilní rozvědce – v Úřadu pro zahraniční styky a informace (ÚZSI), v letech 2007–2014 jako jeho ředitel. Od října 2014 působí jako velvyslanec ČR v Izraeli.

Post velvyslance v Izraeli nebývá jen věcí profese, ale také „srdce“, sympatií, zájmu. Bylo to ve vašem případě také tak?

Nepochybně měly na tento post vliv částečně židovské kořeny mé rodiny i to, že jsem se ve své předchozí profesi o oblast Blízkého východu hodně zajímal. Není žádné tajemství, že jsem uplynulých pětadvacet let strávil v bezpečnostních službách, z toho minimálně patnáct posledních let jsem intenzivně spolupracoval s izraelskými bezpečnostními složkami. Mohl jsem tedy navazovat na předchozí kontakty a vzhledem k tomu, že bezpečnostní situace je v Izraeli hlavní prioritou, tyto kontakty jsem nacházel téměř všude.

Existuje tedy konkrétní česko-izraelská spolupráce v oblasti bezpečnosti?

Izrael má dlouhou a bolestnou zkušenost v boji o přežití a v boji proti terorismu, takže na tomto poli se od něj Evropa určitě má co učit. My úzce spolupracujeme v oblasti vojenské a bezpečnostní, v oblasti vojenského výcviku a vojenské technologie, ta se teď má ještě prohloubit. Netajíme se s tím, že existuje velmi dobrá spolupráce zpravodajských služeb. Plánuje

se návštěva policejního prezidenta v Izraeli, takže i v oblasti policie bychom snad mohli něco dělat.

V současné době řeší Evropa intenzivně imigrační vlnu z Blízkého východu. Jak imigraci řeší Izrael?

Jak známo, Izrael má velmi široce pojaté právo alija, právo návratu, pro osoby s židovskými předky. Ty mají zcela specifické imigrační podmínky.

Vůči nežidovským běžencům se Izraelci chovají velmi ostražitě, což vyplý-

Ivo Schwarz. Foto archiv.

vá z jejich bezpečnostní situace. Izraeli hrozí nebezpečí pronikání uprchlíků z egyptské strany, z jordánské strany a přes pobřeží. Izraelci si velmi bedlivě zabezpečili Sinaj, aby se migrační vlny, které šly přes Egypt z rovníkové Afriky, do Izraele nemohly dostat. Ostře hlídají také pobřežní pásmo, nelze proniknout přes syrskou ani libanonskou hranici.

Co se týče běženců, kteří se do země přece jen dostanou, Izraelci dokážou velmi dobře prověřit identitu a minulost lidí, kteří žádají o azyl. Umějí identifikovat člověka, který by přišel jednoznačně s nekalými úmysly, a tato přísná bezpečnostní ostražka zachycuje i obyčejné běžence. Tahle práce s informacemi by mohla být pro Evropu určitě inspirací, ale nevím, zda teď, v době, kdy v Evropě existuje vyšší riziko infiltrace teroristy, bezpečnostní spolupráce s Izraelem nějak speciálně zesílila.

Uprchlíky, které si bezpečnostně prověří a kteří mohou být ekonomickým přínosem, jak v oblasti fyzické,

tak duševní práce, Izrael vítá. Ty, kteří se nedokážou asimilovat a nemají židovské kořeny, vrací do zemí, odkud přišli, pokud jim tam vyloženě nehrozí smrtelné nebezpečí.

Jak byste komentoval fakt, že zatímco Izrael Židům vždy nabízí útočiště, bohaté islámské země, jako jsou Kuvajt, Saúdská Arábie a další, před běženci ze Sýrie a dalších zemí zavírají dveře?

To je zajímavý paradox, který by měl Evropu varovat před přílišnou otevřeností. Zároveň to ukazuje, že jsou i jiná potenciální řešení migrační vlny, více orientovaná na zdrojové země, a evropská politika by měla vyvinout mnohem větší úsilí k zapojení bohatých zemí z této oblasti.

Do Tel Avivu jste nastoupil na podzim 2014. Daří se navazovat na to, co se dělo v době působení vašeho předchůdce Tomáše Pojara?

Byl to skutečně nástup do dobře rozjetého vlaku, který měl jen drobné přibrzdění, protože velvyslanec Pojar skončil svou misi na jaře 2014 a vzniklo půlroční vakuum.

Můj zástupce pan Pažourek řídil chod ambasády velmi dobře, ale některé věci se přece jen nahromadily. Týden po svém příjezdu jsem organizoval návštěvu ministra zahraničí Zorálka, hned poté navštívili Izrael poslanci bezpečnostního výboru Poslanecké sněmovny a v listopadu 2014 se konalo společné zasedání české a izraelské vlády v Jeruzalémě, kdy do Izraele přijel český premiér, vicepremiér a šest ministrů. Byl to tedy prudký rozjezd, ale díky podpoře ambasády a ministerstva zahraničí to šlo zvládnout.

Když nastoupil do úřadu ministr Zorálek, nastaly kvůli některým projevům jeho bývalého náměstka Druláka obavy, že skončí doposud dobrá česko-izraelská spolupráce. Naplnily se tyto obavy?

Každá vláda je jiná a každý ministr je jiný. Samozřejmě že pan ministr Zorálek vnímá oblast Blízkého východu jinak, než ji vnímal pan ministr Schwarz-

zenberg, ale na druhou stranu ta spolupráce nikdy nebyla a není věcí jednoho člověka. Vztahy s Izraelem mají opravdu dlouhé trvání a vynikající úroveň. Připomenu jen návštěvu T. G. Masaryka, který tehdy jako první a jediný prezident navštívil roku 1927 jiživ v mandátní Palestině. Podporu čerstvě zrozeného státu roku 1948 snad ani připomínat nemusím. Na tyto základy navázal po pádu komunismu prezident Havel. To je takové pouto, které jedinec nemůže změnit, může něco naznačit, ale ne změnit. Ministr Zaorálek je mužem konsenzu, chtěl by se podílet na zprostředkování mírového procesu na Blízkém východě, chtěl by přispět k lepší komunikaci mezi Palestinou a Státem Izrael a ledacos pro to dělá. Ale současně běží to, co běželo v minulosti, Česká republika je stále oporou Izraele a snaží se na půdě Evropské unie vysvětlovat specifika Izraele. Izrael je z mimoevropských ekonomik na šestém místě ve vzájemně obchodní výměně, existují skvělé kulturní vztahy. Tohle všechno jeden člověk – a nejen v Izraeli, ale ani v jakékoli jiné zemi – nemůže změnit.

Když vysvětlujete izraelská specifika, slyší Evropská unie na věcné argumenty? Není Izrael ve výlučné pozici státu, na který se kladou nepřiměřené nároky?

Z určitého úhlu pohledu ano a je úlohou ČR jako tradičního podporovatele Izraele, aby jednoznačněji prezentovala specifickou pozici Izraele jako jediné demokratické země v regionu. Na druhé straně je na Izraeli, aby se neuzavíral před komunikací s EU a vnímal důvody zájmu evropských zemí o dění v regionu.

Jaké nejvýznamnější dohody se uzavřely v době vašeho působení ve funkci?

Asi bych nechtěl vyzdvihovat jedinou dohodu. Už to samotné společné zasedání vlád, takzvané „G to G“, které se koná zhruba jednou za dva roky a které má Česká republika jen se dvěma státy – se Slovenskem a právě s Izraelem –, je velmi významné a vyčnívá nad obvyklou diplomatickou spoluprací mezi státy. Při tom posledním se podepsalo několik dohod a memorand o porozu-

mění. Velmi zajímavá je, myslím, dohoda o takzvaných pracovních prázdninách, tedy o zaměstnávání studentů v době nestudijní. Znamená to, že česká a izraelská mládež může o prázdninách pracovat v partnerské zemi, vydělat si tam nějaké peníze, cestovat a lépe ji poznat. Tohle pokládám za sympatický a vlastně za nejlepší způsob, jak si země vzájemně přiblížit.

Velmi dobrou spoluprací se podařilo navázat českému Národnímu bezpečnostnímu úřadu s Národní autoritou Státu Izrael v oblasti kybernetické bezpečnosti. Uskutecnila se návštěva delegace na úrovni náměstků ministrů a ředitelů státních institucí v Izraeli, účastnili se seminářů a tréninku. Vzhledem k tomu, že Izrael v této oblasti opravdu patří k nejrozvinutějším na světě, mimo jiné proto, že má velmi hustou infrastrukturu a je terčem častých kybernetických útoků, je to pro nás vynikající šance a inspirace.

Byla také podepsána smlouva o vědě, výzkumu a inovacích, na základě které vyjíždí do Izraele od 1. října takzvaný vědecko-výzkumný diplomat.

Co bude tento diplomat konkrétně dělat?

Je to dvouletý pilotní projekt s možností prodloužení, který ministerstvo zahraničí připravuje ve spolupráci s úřadem vicepremiéra Bělobrádky. Počítá se s tím, že pokud by se to osvědčilo, vysílal by se takový diplomat i do jiných zemí, mluvil se o Spojených státech nebo Spolkové republice Německo. Představujeme si to tak, že tento diplomat bude jakýmsi mostem pro přenos informací v oblasti vědy, výzkumu a inovací. Byla vybrána dáma, diplomatka, jmenuje se Delana Mikolášová, která region velmi dobře zná, studovala v Izraeli a umí hebrejsky. My bychom chtěli využít hlavně izraelských zkušeností v tom, v čem jsou oni opravdu mistři – ve schopnosti využít teoretické poznatky z vědy v praxi. Univerzity mají agentury, které pomáhají přenášet technologie z výzkumu, z akademického světa přímo do reality.

Souvisí to s pojmem, který začíná být obecně známý: „startup“, tedy s tím, jak dokážou malý nápad rychle rozvinout ve firmě o pár lidech, poté ho dostat do povědomí velkých firem a ve

finále třeba na americkou burzu nebo ho prodat nějakému nadnárodnímu koncernu. Možná se moc neví, že velmi populární ICQ je původně izraelský startupový model, který byl rozvinut a prodán, totéž platí o navigaci s názvem Waze. Tohle všechno jsou věci, které by pro nás měly být zajímavé a inspirativní, chtěli bychom je převzít, ale hlavně pochopit mechanismus, díky kterému se jim daří dostávat teoretické poznatky tak rychle do praxe. Na druhé straně v České republice máme vystavěná výzkumná a vývojová centra, která by se dala využít jako jakési středisko pro spolupráci izraelských institucí s těmi evropskými.

Nesouvisí ale tyto úspěchy také s izraelskou mentalitou, s něčím, co se nelze naučit?

To určitě. Ale nejen mentalitou, ale také způsobem života, výchovou, vzděláváním. Izraelská společnost nestojí na delegovaných autoritách jako u nás, tam tu autoritu musíte denně osvědčovat, řešit nové a nové problémy a často jde opravdu o život. Všichni Izraelci sloužili v armádě, všichni všechny znají, protože se někdy v tom armádním bezpečnostním bloku potkali. V armádě slouží dohromady taxikář, dělník, ředitel banky a ředitel školy, jsou v jedné jednotce, nebo dokonce v jednom tanku, takže tady vzniká úplně jiný typ autority a vazeb. Když kdokoli z téhle skupinky má nějaký dobrý nápad a například mu chybějí finance nebo má nějaký technický problém, uvědomí si, že s ním byl na cvičení nějaký člověk, který se vyzná ve financích, nebo někdo, kdo se vyzná v technice, zavolá jim a zpravidla se domluví.

V Izraeli také velmi dobře funguje princip pozitivního selhání. Když v Izraeli rozjedete projekt a nepovede se to, je slušné zaplatit dluhy, a tím to končí a nikdo vám nebrání v tom, abyste rozjel jiný projekt, nikdo na vás nekouká skrz prsty, že jste selhal. Když se v Čechách někdo dostane do nesnázi, tak se to s ním bohužel táhne. V Izraeli provedli výzkum, který ukázal, že kdo jednou zkrachoval, má o 15 či 20 procent větší šanci, že v tom dalším projektu bude úspěšnější než ten, kdo začíná
(pokračování na str. 9)

KOLIK MÁ ČLOVĚK SNŮ

Přehledka inovací, startupů a nových technologií v Tel Avivu

Říká se, že v Jeruzalémě se Židé modlí, v Haifě pracují a v Tel Avivu se baví. Říká se ale také, že když v Tel Avivu hodíte kamenem, zcela jistě trefíte zakladatele nějakého startupu, tedy inovativní firmy. Během festivalu DLD Tel Aviv (Digital Life Design) v prvním zářijovém týdnu toto rčení platilo asi tak čtyřnásobně. Tel Aviv již dávno není populární destinací jen díky své poloze na břehu Středozemního

DLD Tel Aviv – pohled od českého stánku.

moře. Řada světových firem tu zakládá své pobočky či vývojová centra.

WI-FI NA PLÁŽI

Telavivská radnice ví, že má výsostně postavení, a inovátory si náležitě hýčká. Podporuje nejrůznější aktivity, které prezentují Tel Aviv jako otevřené a chytré město. Jednou z významných akcí, která se koná v rámci zmíněného DLD Tel Aviv je konference Cities Summit. Účastní se jí zástupci světových měst, ale i aktivisté a iniciátoři různých společenských či komunitních projektů. Jednotlivým prvkem je urbanismus. Mállokterý starosta by v dnešní době řekl, že jeho město není „smart city“. Starostovi Tel Avivu to ale všichni věří. A to i navzdory dopravnímu kolapsu při výjezdu z parkoviště nebo kabelům zdobícím fasády bauhausových domů. Obyvatelé Tel Avivu mají stejně jako v některých evropských městech systém sdílení kol (Tel-O-Fun) či aut (Car2Go), k internetu se připojíte na městské wi-fi i na pláži, v autobuse platíte za jízdenku prostřednictvím mobilní aplikace

HopOn a jízdu autem si bez navigace Waze či aplikace Pango pro parkování již nikdo nedovede ani představit. V rámci konference se ale neprezentují jen Izraelci. Cities Summit je platformou pro výměnu zkušeností a inspirací pro fungování města.

JEDNOROŽCI A SNY

Logickým pokračováním konference je festival DLD Tel Aviv a letos se jednalo již o pátý ročník.

U některých panelů se skutečně ptáte, kam dnešní svět spěje. Pomáhají nám technologie, nebo nás činí závislími? Potřebujeme náramky či chytré přístroje, aby nám řekly, kdy máme hlad, nebo brýle, které nás přenesou do virtuální reality? Josi Vardi, jeden z prvních izraelských podnikatelů, jehož syn je spoluzakladatelem ICQ, vedl na toto téma rozhovor s bývalým prezidentem Peresem, známým svým kladným vztahem k technologiím, např. tím, že dal podnět ke vzniku firmy BetterPlace, která vybuodovala v Izraeli síť elektromobilů.

Firma se sice rozhodla své obchodní aktivity ukončit, ale přesto představuje jeden z mezníků v odpovědném přístupu ke zdrojům a k automobilové dopravě. Podle Perese bychom neměli zapomenout, že jsme lidé a na rozdíl od strojů máme touhu a sny. Právě to je naší hnací silou. „Věk se pozná podle toho, kolik má člověk snů a kolik toho již dokázal. Pokud počet snů převyšuje zásluhy, je člověk stále ještě mladý,“ řekl nadšenému publiku bývalý prezident, který v srpnu oslavil 92 let. Návštěvníky neinspirovali ale jen politici.

Většina panelistů byla právě ze světa inovací. Tzv. izraelští jednorožci (termín, který označuje úspěšné startupy, které zakladatelé prodali v hodnotě několika miliard dolarů, např. Waze, Gett či DiskOnKey) diskutovali na téma, zda a kdy úspěšný startup prodat, nebo jestli stojí za to si firmu nechat a vybudovat něco víc. Panely výkonných ředitelů poboček světových společností, jako je Yahoo, Intel či Facebook, byly zase ukázkou toho, že svět technologií není jen doménou mužů. Tématem byla rovněž negativní stránka internetu: jak bránit šíření antisemitismu či kyberšikaně. Celá akce se konala v telavivské Tachaně, a přestože v té době Izrael čelil největší písečné bouři za posledních 75 let, bývalá vlaková stanice Orient Expressu praskala ve švech.

SOCIÁLNÍ INOVACE

Otázku, co jsou to sociální inovace, si kladli účastníci semináře organizovaného delegací Evropské unie v Izraeli. V rámci několika diskusních stolů se vedly debaty na téma smart cities, role komunit či menšin ve fungování společnosti, způsobu financování a využití technologií v systému zdravotnictví. Českou republiku zde zastoupilo několik neziskových organizací v čele s Nadačním fondem Avast, který je ukázkou toho, jak může úspěšná hi-tech firma podporovat smysluplné neziskové projekty. Avast (společnost

Virtuální FlyPrague nabízí přelet nad Prahou prostřednictvím speciálních brýlí.

vytvářející antivirové programy) je generálním partnerem domácího hospice Cesta domů a společně se snaží v Čechách otevřeně mluvit o smrti a umírání. Jedním z takových projektů Cesty domů je např. webová aplikace Mojesmrt.cz, kterou v Izraeli předsta-

vila Martina Pojarová. Za firmu Macocoffee se akce účastnil Daniel Kolský, který hovořil o rodinném podnikání, mobilizaci komunit a aktivním fungování občanské společnosti. Zástupkyně Národního kontaktního centra Akademie věd ČR Ženy a věda poukázaly na řadu stereotypů, které v dnešní společnosti stále převládají. Těžko říct, jestli se podařilo definovat, co je to sociální inovace. Nejlépe to asi popsala představitelka Izraelského inovativního institutu – jedná se o potřebu najít alternativní řešení v oblastech, které nejsou nutně ziskové a kde role státu selhává.

ČESKÉ STARTUPY

Srovnávat se s Izraelem na startupovém poli vyžaduje jistou dávku chutě, vlastnosti, bez které se čerství podnikatelé neobejdou. Rozhodně ale i zde platí masarykovské „nebát se a nekrást“. V České republice v posledních letech vzniká řada zajímavých inovativních firem a mnoho z nich má na to uspět i ve světovém měřítku. Čtyři z nich se vydaly využít příležitosti, kterou nabídl Velvyslanectví České republiky v Izraeli v rámci svého projektu na podporu ekonomické diplomacie a umožnilo jim tak představit se na telavivské přehlídce.

České pivo zatím ještě virtuální není.

Společnost Bileto propojuje svět technologií a dopravy a usnadňuje tak cestování jak provozovatelům hromadné dopravy, tak vlastním cestujícím. FlyPrague je virtuální letecká společnost, která nabízí prostřednictvím speciálních brýlí přelet nad stovčezatou Prahou. Battswap vyvinula unikátní patent výměny baterie u elektrických automobilů a MonkeyData se zaměřuje na analýzu dat. Jejich vývoj bude jistě zajímavé sledovat. Třeba i v Čechách budeme mít nějakého „jednorožce“.

Text a foto PAVLÍNA SCHULTZ, TEL AVIV

ROZHOVOR S IVO SCHWARZEM

(dokončení ze str. 7)

od nuly a takovou negativní zkušenost nemá.

Dokážou také skvělým způsobem využívat vojenské technické vynálezy v civilní komerční sféře. Je to něco podobného, jako když se projekty vyvinuté původně pro americký kosmický výzkum, pro NASA, používají se v každodenním životě – třeba jako teflon.

V Čechách situaci komplikuje také korupce, desítky výběrových řízení, nefér jednání. Jak to vypadá v tomto smyslu v Izraeli?

Výběrová řízení a to, že neuspokojení účastníci pak výsledky řízení napadají, je sice už proslulá česká specialita, ale i v Izraeli jde konkurence opravdu až „na krev“. V Izraeli to snad má jisté specifikum: lidé si tam pod vlivem vnějších okolností uvědomují, že i když je byznys hodně důležitý, není to nejdůležitější věc na světě, nejde přitom o život.

Platí pořád nerovnováha, že mnohem více Izraelců jezdí do Čech a mnohem méně Čechů navštěvuje Izrael?

Platí. Je to ale dáno také tím, že Izraelci, hlavně mládež, vnímají Českou republiku jako vstupní bránu do Evropy, přijedou do Prahy, chvíli cestují po České republice a pak se vydají napříč Evropou. To se na druhou stranu nedaří, s výjimkou Jordánska se dnes dál pokračovat nedá. Spolu s izraelským velvyslancem Garym Korenem se s tím snažíme něco dělat, zejména proto, že v Čechách stále panuje zakořeněná představa, že v Izraeli se na ulicích běžně střílí nebo že to není zcela rozvinutá země. Takže když pak lidé přijedou do Izraele, jsou nadšení, že tam je bezpečno a je to moderní, kulturní země, že tam je krásná příroda, historické památky. Pokud člověk respektuje bezpečnostní specifika, běžná turistika tam je skutečně úplně bezpečná a nesmírně zajímavá.

V současné době vrcholí připomínky čtvrtstoletí od znovunavázání diplomatických vztahů a první návštěvy prezidenta Václava Havla v Izraeli. Co všechno se odehrává?

Na konec října připravujeme Český týden v Izraeli pod záštitou ministra kultury Hermana. V rámci tohoto týdne bychom chtěli pojmenovat náměstí v Jeruzalémě po Václavu Havlovi, v hotelu King David v Jeruzalémě bychom chtěli obnovit na chodníku slávy Havlův podpis. Když se všechno zvládne technicky, tak by měla být instalována Havlova lavička v kampusu Telavivské univerzity, v níž dostal Havel čestný doktorát. Vrcholem by pak měla být recepce ke státnímu svátku ČR v prostorách rezidence.

Výročí znovunavázání diplomatických kontaktů s Izraelem si zřejmě připomíná většina postkomunistických zemí. Mohl byste porovnat jejich současný vztah k Izraeli se vztahem západoevropských států?

To je těžká otázka. Evropská unie se snaží vést vůči Izraeli jednotnou politiku, ale příliš se jí to nedaří, to je vidět při všech hlasováních, při prosazování všech dokumentů. Východní blok se po pádu železné opony zbavil závislosti na Moskvě a začal si vytvářet vlastní zahraniční politiku a myslím, že všechny tyto země se snažily o vstříchnou proizraelskou politiku. Česká republika je pokládána za zemi Izraeli nakloněnou nejvíce a v současné době předsedáme Visegrádské skupině a chtěli bychom pozice vůči Izraeli lépe definovat.

Ono hodně záleží na tom, kdo v jakém období zahraniční politiku vede, jaká je situace v obchodě. Komu se právě nabízí výhodný obchod v arabských zemích, ten se od proizraelské linie odkloní, když obchod zkrachuje, tak se k ní zase vrátí. Lze říct, že ta politika je velmi pestrá a z ní vybíhají různé excesy, jako je třeba „labelling“, tedy volání po tom, aby zboží vyrobené na Západním břehu bylo speciálně označeno. Toto „označování“ se mi naprosto přičí, protože ho lze velmi snadno zneužít i v jiných oblastech, označování Židů už jsme tu přece měli. Byl bych hlavně pro to, abychom ve vztahu k Izraeli používali nejúspěšnější diplomatickou metodu, jaká existuje: zdravý rozum a vnímání věcí v kontextu.

ALICE MARXOVÁ

OD KLASIKŮ K JIDIŠ

Hochschule für Jüdische Studien v Heidelbergu

My brzy po válce narození i ti ještě starší než my, lidé s židovskými kořeny žijící v Německu, jsme se dostávali a stále ještě dostáváme do situací, kdy je třeba se ospravedlňovat. Žijeme v částečném rozporu sami se sebou, protože víme, co z Německa vzešlo a co to přineslo našim prarodičům, rodičům i nám, ale na druhé straně je dnešní Německo země pro běžný praktický život velice příjemná. Já sama jsem se v kruzích německých přátel a známých, které jsem si vybrala, setkala s projevy antisemitismu (na rozdíl od kruhů českých) velmi málo, téměř mizivě. Generace našich dětí, dnešních třiceti- až čtyřicetiletých, se daleko více identifikuje s Německem než my, a klade si otázku, zda je pro její identitu německo-židovské dědictví vůbec podstatné.

NÁVRH RABÍNA LEVINSONA

Situace Židů v současném Německu je z mnoha důvodů složitější než jinde. Veškerý židovský duchovní život se po válce rozvíjel za krajně těžkých okolností. V NDR byl před rokem 1989 navíc poznamenán sovětským stylem, jak si pamatujeme z naší československé socialistické minulosti.

Když jsem v roce 1968 po sovětské okupaci Československa přišla do Heidelbergu, snad ani jediný člen zdejší židovské obce nepocházel z Německa. Života na obci se účastnili lidé původně z Rumunska, z Ukrajiny, z Maďarska, studenti z Paraguaye, z USA.

Bohoslužby obstarával Abraham Abrahamovič, dříve řezník na Ukrajině, který se po válce, v níž byla jeho rodina včetně tří malých dětí vyvražděna, toulal rozbitou Evropou a zakotvil v Heidelbergu. Jenom občas, protože o rabíny byla nouze (o jednoho se dělila spousta komunit), vedl bohoslužbu Nathan Peter Levinson, bádanský zemský rabín původem z Berlína, který se roku 1961 vrátil z emigrace v USA a usadil se v Heidelbergu.

Právě rabín Levinson roku 1971 navrhl, aby byla v tradici berlínské Vysoké školy pro židovské vědy (Hochschule für Jüdische Studien založené v roce 1872 a zavřené roku 1942) znovuzřízena instituce pro vysokoškolské vzdělávání rabínů, kantorů a učitelů náboženství. A tak v roce 1979 vznikla v Heidelbergu Vyso-

ká škola pro židovská studia pod patronátem Ústřední rady Židů v Německu (Zentralrat der Juden in Deutschland).

K velkému zklamání rabína Levinsona, který až do smrti toto rozčarování dával veřejně najevo, bylo rozhodnuto, že škola bude sloužit jak náboženským, tak vědeckým účelům. Jedním z prvních absolventů nové školy se stal budoucí český zemský rabín Efraim Karol Sidon, tehdy exulant v Heidelbergu.

V 90. letech minulého století přibyla do německých obcí spousta Židů hlavně z bývalého Sovětského svazu, ale také z Izraele. Obcím však chyběli rabíni, kantorři, učitelé náboženství, odborné síly pro vedení mládeže. Teprve v roce 2001 byla na heidelbergské vysoké škole zřízena katedra pro rabínská studia, v témže roce vznikl libe-

Stará a nová budova školy. Foto archiv autorky.

rální rabínský seminář na Ústavu Abrahama Geigera (Abraham-Geiger-Institut) pro vzdělávání rabínů a kantorů v Postupimi.

STUDIUM

Dnešní vysoká škola patří ke špičce židovských studií v Evropě. Lze tu studovat desítky oborů, od biblických a rabínských studií po židovské umění, od židovské náboženské nauky pro budoucí učitele náboženství po židovskou filosofii. Veškeré kurzy navštěvují studenti židovští i nežidovští. Studují tu lidé, kteří se připravují na budoucí práci v židovských obcích (kterých je mezitím v Německu asi 90) i v jiných židovských institucích. Ve spolupráci s Univerzitou ve Štýrském Hradci lze studovat též dějiny židovských kultur. Jiná možnost jsou studia židovské civilizace ve spolupráci s institutem Paidea ve Stockholmu, židovská muzeologie, obecná a srovnávací literární věda ve spolupráci s Heideberskou univerzitou.

Škola nabízí intenzivní výuku hebrejštiny a ivrit, aramejštiny i jidiš. Ivrit se vyučuje podle ulpanových učebnic a je známo, že lépe se jazyk vyučuje pouze v samotném Izraeli. Studium je buď bakalářské, nebo magisterské, pedagogické bývá ukončeno státní zkouškou. Mnoho studentů zůstává na škole i po ukončení základního studia a pracuje na dizertaci. Přehled kurzů naleznete na webových stránkách instituce: www.hfjs.eu. Na škole v současné době přednáší třináct profesorů a asi stejné množství asistentů. Má i svého rabína, který vyučuje a také organizuje šabat pro studenty.

NAŠE ZLATÁ ŠKOLA

A teď konečně k tomu, proč jsem o vysoké škole v Heidelbergu chtěla napsat.

Škola má asi sto dvacet vlastních studentů. Nizký počet znamená opravdu luxusní studium. Přednášek, seminářů a cvičení se mohou účastnit i studenti Heideberské univerzity. Na jednotlivých seminářích či lekcích sedí v místnosti málo studentů, třeba jen čtyři, to není zdaleka nic neobvyklého. I na těch snad nejoblíbenějších přednáškách k biblickým tématům u profesora Krochmalnika se nesejde více než třicet lidí, a to už je místnost nabitá k prasknutí! Atmosféra je úžasná, v malých kroužcích poskytuje daleko lepší příležitost pro diskusi.

Pro nás starší ročníky se tu nabízí jedinečná možnost: můžeme se coby „hosté“ za mírný poplatek účastnit veškerých přednášek a většiny ostatních hodin, pokud jsme ochotni a schopni spolupracovat ve stejném tempu jako mladí studenti a účastnit se aktivně referátů, diskusí, jazykových kurzů atd.

Není to tedy žádná univerzita třetího věku. Dennodenně potkáváme mladé zanícené studenty a zjišťujeme, že při jistě snaze můžeme i při téměř půlstoletí věkového rozdílu dosahovat stejných výsledků jako ti mladí.

JENOM IVRIT!

Kdybych měla napsat, ke kterému docentovi chodím nejraději, dostala bych se do nesnázi, protože jich mám moc ráda více. Profesor Daniel Krochmalnik vede v každém semestru přednášku na nábožensko-filosofické téma, například: 13 sloupů židovství, 13 Maimonidových dogmat,

dozvídáme se zároveň o rabi Akivovi, o Eliezerovi z Wormsu, o Mosesi Cordoverovi, o velkých židovských svátcích a významných datech, o cyklu židovského kalendáře, o Tóře, prorocích, spisech. Poslouchám, učím se, nasávám fakta, která jsem celý život zanedbávala.

Profesorka Anat Feinbergová vede semináře o židovské literatuře, někdy speciálně izraelské. Studenti, kteří nemohou číst knihy v originále, snadno naleznou spoustu děl izraelských spisovatelů a dramatiků v německém překladu.

Profesorka Annette Weberová přednáší na téma židovské umění, ať už jsou to fresky z Dura Europos z 2. století, typy synagogálních staveb v průběhu staletí či moderní židovští malíři či sochaři.

Profesorka Birgit Kleinová se věnuje dějinám Židů. Celý semestr jsme se věnovali dějinám mesianismu, jiný semestr dějinám sionismu.

Profesor Roland Gruschka učí jidiš a přednáší jidiš literaturu; jeho kurzu se nás zpočátku účastnilo asi deset, později zůstali jenom ti, kdo rozumějí jak němčině, tak ruštině a třeba ještě dalšímu slovanskému jazyku. Když se člověk naučí číst hebrejská písmena, je jidiš velice zábavná řeč; hodně jsme se při těch lekcích nasmáli, když jsme přečetli „ozere“, což znamená jezero, nebo „turme“, vězení.

Nejpřísnější docent je Dr. Kevin Trompelt, který geniálně vyučuje biblickou hebrejštinu i ivrit. Téměř od samého začátku je přísně zapovězeno mluvit německy, a pokud studentům k vyjádření čehokoli, třeba i omluvy za neúčast na minulé hodině, chybí výrazy v ivrit, musí gestikulovat, třeba mávat křídly, aby vyjádřili, že někam letěli.

Ve sklepení ze 17. století, pozůstatku heidelbergského zámku, na kterém stojí ultramoderní budova školy, je košer menza. Tady se dějí zázraky. Jídlo nejen vypadá, ale také chutná báječně. My staří se tu scházíme sami nebo i s mladými studenty povětšinou „na kafe“. Přitom si sdělujeme dojmy nebo debatujeme o něčem, co jsme se nahoře během lekcí dozvěděli, a tak tu kávu pijeme i několik hodin.

Tahle škola začala přímo určovat náš penzistický život; od října do ledna a od dubna do července se nemůžeme účastnit žádných jiných akcí. V semestrálním období zapomínáme i na to špatné svědomí, že žijeme v Německu.

VĚRA TRNKOVÁ, HEIDELBERG

PÁR VZPOMÍNEK NA HOCHSCHULE

V osmdesátých letech minulého století studovali na Hochschule für jüdische Studien v Heidelbergu převážně nežidovští studenti. Jednou, musilo to být v prvním ročníku mého studia, jsem se děl ve foyer školy a jedna z německých studentek se ze mě snažila vypáčit odpověď na otázku, ke kterému směru judaismu se hlásím. Zatímco jsem se – pravděpodobně marně – pokoušel slečně vysvětlit, že mi úplně stačí, že jsem Žid, vstoupila do budovy paní Pnina Levinsonová, manželka konzervativního zemského rabína Bádenska-Württemberska a Hamburku Levinsona. Protože pro mne měla vzhledem k mému postavení exulanta zvláštní sympatii, cestou, než kolem nás převlála do dalších dveří, prohlásila s naprostou samozřejmostí: „Karol, ten je konzervativní!“

Jednou na šabat paní Pnina v synagoze zařídila, že jsem byl volán jako maftir, abych přednesl svou první haftaru. Samozřejmě mi to dala vědět předem, takže jsem se mohl důkladně připravit. Ale když jsem byl vyvolán, byl jsem tak rozrušen, že jsem si za živého Boha nemohl vzpomenout na melodii čtení z proroků a celou haftaru jsem odříkal s „taamej mikra“ pro čtení z Tóry. Nikdo mi to sice nevyčetl, ale když jsem šel po bohoslužbě domů (bydlel jsem v Emmertsgrundu, vzdáleném několik kilometrů), všiml jsem si, že mám každou ponožku jinou a dost se barevně lišily. To mému sebevědomí v žádném případě neprospělo.

Pan kantor Zucker byl roditelý Izraelec a dělal, co bylo v jeho silách, aby mi vštípil razantnější přednes modliteb. Když poznal marnost své snahy, povzdychl si, že s „tuhle slovanskou duší“, libující si v táhlém molovém přednesu, „se asi nedá nic dělat“. Připomněl mi tím mého učitele v autoškolě, který se mnou také ztrácel trpělivost a občas mne při řazení plácl přes ruku. Jednou mi ale přikázal, abych zastavil. Otočil se ke mně a řekl: „Pane Sidon, vy jste určitě hodný pán, ale...“ Ale nakonec jsem řidičák dostal, a kdyby mi ho jako chartistovi nezabavili a před emigrací nechtěli, abych absolvoval přezkoušení, což jsem hrdě odmítl, měl bych ho dodnes. Pokud jde o čtení z Tóry, dopadl jsem lépe, poněvadž jsem je pak provozoval v Heidelbergu i ve Staronové až do loňského roku, zatímco za volant jsem již nikdy neusedl a sotva kdy usednu.

S rabínem Levinsonem a jeho pendlováním mezi šabaty tam a onde souvisí ostatně i důvod, proč jsem jako pražský a zemský vrchní rabín nependloval o šabatech mezi synagogami a až na výjimky jsem se nehnul ze Staronové. Usoudil jsem, že je lepší, je-li rabín někde než všude.

Nejvýraznější rektor Hochschule, kterého jsem tam během svého šestiletého studia zažil, byl rabi Carlebach. Narodil se 28. prosince jako můj mladší syn Daniel. Když jsem se to někde dočetl, zeptal jsem se ho napůl žertem, ale s nadějí v hlase, jestli i on byl v dětství tak strašné dítě. Zvázněl a po chvíli mi s výčitkou v hlase odpověděl: „Strašné? To ne. Spíše složitě.“

V Hochschule jsem navázal dvě přátelství, jedno s Johannesem, jenž byl nevim kolikátou generací protestantských farářů ze severního Německa, a druhé se Šimonem Hirschhornem, který je dnes konzervativním rabínem ve Spojených státech. O Johannesovi raději pomlčím, protože jsem ho mučil rozhovory o šoa a o křesťanství (psal jsem totiž diplomku na téma Ježíš v židovské tradici), ale Šimon, obr nejméně o hlavu vyšší než já, mi prokázal hned několikrát dobro nejen svým mlčením. Vzpomínám si na jeho ruku na svých zádech, když jsem byl v Heidelbergu poprvé volán k Tóře. Stěží jsem vykotal požeňnáni, jak jsem byl rozčilený, a jeho přátelská ruka v cizím prostředí mi moc pomohla.

Jeho přátelství se projevilo ještě víc, když mi zaplatil letenku do Izraele, na kterou bych ze svých skromných příjmů v archivu, stipendia a sociálních dávek sám neměl. Jako aktivní sociální demokrat měl styky na nejvyšších místech své strany, a když mi o rok později v Praze zemřela matka, zařídil přes jejího předsedu a budoucího prezidenta Johannease Raua povolení komunistických orgánů být alespoň při jejím pohřbu. Pomohl mi také vykorespondovat rabínské studium v Izraeli. Nějakou dobu jsme pak spolu v Izraeli bydleli, a teprve tam mi jen tak mimochodem prozradil, že jsem na něj v Heidelbergu působil jako „temný muž“. Díky tomu jsem si uvědomil, že jsem jako cizinec v cizí zemi většinou mlčel a poslouchal. Ale nakonec jsem se s ním, když už jsem si v Izraeli dovolil otevřít ústa, hloupě pohádal kvůli směru judaismu, který si zvolil. Škoda, že si v Americe sotva přečte, že mě to dodnes mrzí.

EFRAIM KAROL SIDON

ZTRACENÉ OBRAZY

Eugeen Van Mieghem a židovští emigranti do Nového světa

Zatímco v současnosti se tisíce přistěhovalců snaží dostat do Evropy, před sto lety tomu bylo docela jinak. Miliony lidí tehdy emigrovaly z Evropy a většina se snažila dostat do Ameriky, zaslíbené země svobody, tolerance a štěstí. Jedním z hlavních center této emigrace se stal antverpský přístav a belgická lodní společnost Red Star Line, které se podařilo do roku 1934 přepravit do Ameriky 2,5 milionu východoevropských vystěhovalců. Mezi nimi byly také statisíce Židů z východní Evropy, zejména z Ruska, kteří prchali před chudobou, nezaměstnaností, ale především před ustavičným útlakem a pronásledováním.

2,5 MILIONU VYSTĚHOVALCŮ

Na téma židovské emigrace do Nového světa lze až do začátku dubna 2016 zhlédnout výstavu v Galerii Roberta Guttmanna. Připravili ji Židovské muzeum v Praze ve spolupráci s Eugeen Van Mieghem Foundation a za podpory Red Star Line Museum v Antverpách a představuje dobové dokumenty a fotografie a obrazy malíře Eugeena Van Mieghema z antverpského přístavu.

O historických okolnostech židovského exodu z Evropy jsme již psali (viz *Rch* 11, 12/2013). Připomeňme, že první silná vlna emigrace následovala po atentátu na liberálního cara Alexandra II. (1855 až 1881), který zavedl v Rusku důležité reformy. Jeho nástupci zesílili tradiční antisemitskou politiku předchozích vládců, ruské úřady v lidech posilovaly nenávisť k Židům tím, že je činily zodpovědnými za všechny sociální a ekonomické problémy ruské říše. V důsledku antisemitismu a pogromů emigrovalo během desetiletí po roce 1881 do Ameriky kolem 135 000 Židů. Krvavé pogromy v Kišíněvě, hlavním městě Besarábie (dnes v Moldavsku) způsobily v roce 1903 paniku mezi židovským obyvatelstvem a vedly k nové vlně emigrace. Další pogromy následovaly roku

1905 po porážce demokratické revoluce v Rusku. Mezi lety 1881–1934 tak emigrovalo ze zemí východní Evropy téměř 2,5 milionu Židů, další tisíce opustily Evropu v letech nacismu.

Eugeen Van Mieghem. Foto kolem r. 1902.

Celkem se podle statistik z východní Evropy během tohoto půlstoletí vystěhovala téměř třetina všech jejich židovských obyvatel.

SPOLEČNOST RED STAR LINE

Belgická plavební společnost Red Star Line vznikla v roce 1872, kdy její hlavní činností byla doprava ropy z Ameriky do Evropy. Od roku 1880 se specializovala na výnosnější dopravu vystěhovalců. Za pouhý jeden rok společnost Red Star Line přepravila téměř 25 000 pasažérů z Antverp do Ameriky. Zanedlouho se mezi různými evropskými emigranty přistavy jako Hamburk (The Hamburg-America Line), Rotterdam (The Holland-America Line) a Liverpool (The White Star Line) rozvinula intenzivní konkurence.

Všechny dopravní společnosti věděly, že jejich zisk pochází od stovek podpalubních pasažérů, cestujících v lodních prostorách. Poptávka jednoduše rostla a rostla a společnosti reagovaly stavbou stále větších lodí. Parolodí společnosti Red Star Line Belgenland mohla přepravit více než jeden tisíc podpalubních pasažérů. Red Star Line disponovala účinnou sítí východoevropských agentů a nabízela výhodné ceny. Průměrná cena pro cestující ve 3. třídě byla 35 dolarů.

Než vystěhovalci dospěli k antverpskému nábreží, kde kotvily lodě Red Star Line, strávili na vyčerpávající cestě často mnoho týdnů. Před naloděním museli podstoupit přísnou lékařskou prohlídku, aby bylo jisté, že nebudou posláni americkými imigračními úřady zpět – na náklady lodní společnosti. V roce 1893 si Red Star Line postavila v antverpském přístavu v ulici Montevideo budovu, kde se prováděly lékařské prohlídky a dezinfekce oblečení a zavazadel. Emigranti strávili poslední dny před svým odjezdem ve společných noclehárnách, které poskytovaly jen velmi málo pohodlí a hygieny.

V roce 2013 bylo v této budově blízko starého přístavu otevřeno Red Star Line Museum s působivou expozicí, která sleduje historii antverpského přístavu a často dobrodružnou cestu východoevropských emigrantů z chudoby a útisku za vidinou svobody a lepších příležitostí v Novém světě. Mezi cestujícími Red Star Line můžeme nalézt známé osobnosti: Alberta Einsteina (1879–1955) nebo ruského Žida Isidora Bejlina (1888–1989), který v Americe proslul jako hudební skladatel pod uměleckým jménem Irving Berlin. Spisovatel Šolom Alejchem (1859 až 1916) své zážitky z podobné cesty do zámoří zpracoval v knize *Uličník Motl*.

DO NOVÉHO SVĚTA

Cesta z Antverp do New Yorku trvala parolodí obvykle jeden až dva týdny. Pro pasažéry, cestující venku na zádi nebo v podpalubí v přeplněných ubikacích, to byla další

Staří Židé čekají na loď v antverpském přístavu, 1904.

těžká zkouška. Jídlo nebylo příliš chutné, pitná voda byla nečistá a mnozí navíc trpěli mořskou nemocí. Aby se americké imigrační úřady vyrovnaly s obrovskou záplavou příjíždějících vystěhovalců, byla na ostrově Ellis Island nedaleko sochy Svobody postavena roku 1892 řada budov, kde byli emigranti registrováni a podrobeni další prohlídce.

Na Ellis Islandu mělo své zástupce přes čtyřicet převážně židovských organizací, které byly připraveny poskytnout přistěhovalcům pomoc. Během největšího vytížení mezi lety

1892–1924 sem každý den přijížděly tisíce lidí. I když před cestou absolvovali emigranti přísnou lékařskou prohlídku, byl dvěma procentům příchozích vstup do USA obvykle odmítnut. Lidé byli posíláni zpět, pokud trpěli jakýmkoli druhem zdravotních obtíží, ať to byly záněty nebo oční či kožní infekce – ale také, pokud byli podezříváni z kriminality nebo duševních nemocí. Po první světové válce se postoj americké vlády vůči imigraci drasticky změnil. Ve 20. letech byly vydány série zákonů, které vstup do Spojených států stále více ztěžovaly. Nakonec v roce 1954 byly budovy na Ellis Islandu uzavřeny a chátraly. Teprve po dlouhé rekonstrukci se

v roce 1990 opět otevřely veřejnosti jako Ellis Island Immigration Museum. Více než 100 milionů dnešních Američanů, tedy více než 30 procent populace, jsou potomky těch, kdo na americkou půdu poprvé vstoupili právě na Ellis Islandu.

EUGEN VAN MIEGHEM

Exodus východoevropských a židovských emigrantů zachytil v antverpském přístavu vlámský malíř Eugene Van Mieghem (1875–1930), který se zde narodil a prožil celý svůj život. Vyrostl v městských dočích, kde měl jeho otec kavárnu na ulici Montevideo, přímo proti budovám lodní společnosti Red Star Line. V mládí zažil období expanze antverpského přístavu a počátek masového vystěhovalectví do Ameriky. Spěch a shon na nábřeží a zábava přístavních dělníků v kavárně jeho rodičů na mladého Van Mieghema silně zapůsobily. Již jako mladík pilně kreslil pohledy na přístav a portréty lidí okolo sebe.

V roce 1892 byl Van Mieghem přijat na antverpskou Královskou akademii výtvarných umění. Brzy nato se dostal do sporu s konzervativním učitelem – jeho způsob kresby byl příliš uvolněný a spontánní. V roce 1896 byl z akademie vyloučen týmhž učitelem, který předtím vyloučil Vincenta van Gogha. Van Mieghem začal pracovat v přístavu při nakládání lodí a současně kreslil vše, co viděl. Během několika následujících let plně rozvinul svůj talent. Účast-

nil se života v uměleckém anarchistickém spolku De Kapel a v roce 1901 byly jeho práce poprvé vystaveny v Bruselu na společné výstavě spolu s francouzskými impresionisty, mimo jiné Monetem, Cézannem a Renoirem.

Emigrant se zavazadlem, 1904.

Po smrti své mladé ženy v roce 1905 se Van Mieghem uzavřel na mnoho let do sebe. Jeho první samostatná výstava se konala až v roce 1912 v antverpské Královské společnosti umění. Vzbudila pozornost zahraničních kritiků a rýsovaly se plány na další výstavu v Německu a Nizozemsku. Ty však překazilo vypuknutí první světové války. Své práce, jejichž hlavním tématem se stalo utrpení belgických obyvatel za války, mohl vystavit teprve v roce 1919. Umělečtí kritici byli jeho dílem nadšeni, ale obrazy se příliš neprodávaly. V roce 1920 byl jmenován učitelem kresby na antverpské akademii, svůj post si však dlouho neužil – zhoršovalo se mu zdraví a roku 1930 mu praskla srdeční aorta. Nedožil se ani 54 let.

Kromě dokumentů dopravní společnosti Red Star Line a dobových fotografií ant-

Židovští emigranti čekající v antverpském přístavu, 1899.

verpského přístavu představuje výstava v GRG na padesát Van Mieghemových kreseb a obrazů. Van Mieghem byl především kreslíř, ve svých skicích se snažil bezprostředně zachytit podobu a postavy

přístavních dělníků, východoevropských a židovských emigrantů. Koncem 19. století kreslil temné večerní a noční výjevy, kde pouze světla oken nebo pouličních luceren a jejich odlesky na mokré dlažbě naznačují atmosféru a v mnohém připomínají podobné obrazy českého malíře Jakuba Schikanedera. Vytvořil řadu pastelových obrazů s průvodem skupin židovských emigrantů, čekajících na nábřeží nebo nastupujících v přístavu na loď, které patří k jeho nejpůsobivějším námětům. Kresby zachycují jednotlivé postavy a skupiny emigrantů, kteří utíkali ze svých starých domovů a vydávali se na nejistou cestu do vzdálené země s nadějí na lepší život a budoucnost. Všiml si starců a celých rodin židovských uprchlíků, které se v jeho kresbách a obrazech stávají novým symbolem lidského života a osudu. Podobně jako Vincent van Gogh objevoval také Van Mieghem obraz života obyčejných a chudých lidí v obtížné životní situaci, a otevíral tak cestu modernímu umění. Za první světové války kreslil dramatické výjevy uprchlíků před postupující německou frontou, scény pouličního násilí a postavy nepřátelských vojáků v Antverpách. Ve 20. letech se jeho dramatické obrazy poněkud zklidnily, začal malovat spíše olejem a do jeho obrazů vstupovala více barevnost a klid života prostých obyvatel antverpského přístavu. Ačkoli byl ve své době poměrně známým malířem, po jeho smrti a druhé světové válce upadlo jeho

jméno v zapomnění a teprve v posledních letech se díky výstavám a publikacím Eugene Van Mieghem Museum v Antverpách dostává opět do širšího vědomí veřejnosti.

ARNO PAŘÍK

Etgar Keret

DVĚ POVÍDKY

OBRANA NÁRODA

Nic ve vás tolik neprobudí Žida jako několik dní strávených ve východní Evropě. V Izraeli se můžete procházet pod žhavým sluncem v tričku bez rukávů a cítit se tak trochu jako gój: tu něco trance music, tu kousek opery, dobrá knížka od Bulgakova, sklenka irské whisky. Jakmile vám ale na letišti v Polsku orazítují pas, je všechno jinak. Na jazyku sice můžete pořád ještě cítit chuť svého telavivského života a v rozbité zářivce blikající nad vaší hlavou v příjezdové hale se vám zatím nezjevil Bůh, ale s každým závanem vepřového si připadáte víc a víc jako nějaký nedobrovolný konvertita ke křesťanství. Najednou vás obklopuje diaspora.

Od chvíle, co se v Izraeli narodíte, vám vtoukají do hlavy, že poslední staletí v Evropě představovala jeden dlouhý sled perzekucí a pogromů, a přese všechno, co vám diktuje zdravý rozum, vám ponaučení z této historické lekce dál leží v žaludku. Je to nepříjemný pocit, pokaždé nějak potvrzený realitou. Minulý týden jsem si během cesty do východní Evropy uvědomil, že se vlastně nemusí stát nic zásadního, vaši matku ani sestru neznásilní žádný kozák. Stačí zdánlivě nevinná poznámka zaslechnutá někde na ulici, nasprejovaná Davidova hvězda a nesrozumitelné heslo na drolicí se zdi, odlesk kříže na protějším kostele v okně vašeho hotelového pokoje nebo útržek rozhovoru mezi německými turisty na polském venkově tonoucím v mlze.

Pak se začnete sami sebe ptát, jestli je to všechno pravda, nebo jenom nějaká fobie. Vtírají se vám ty napůl antisemitické projevy do mysli, protože je předjímate? Moje žena kupříkladu prohlašuje, že mám přímo nadlidské schopnosti, pokud jde o to, najít někde hákový kříž. Je jedno, kde zrovna jsme – Melbourne, Berlín, Záhřeb –, do deseti minut vždycky někde nějakou svastiku objevím.

Přesně před patnácti lety, když jsem poprvé přijel jako spisovatel do Německa, pozval mě můj tamní vydavatel do výtečné bavorské restaurace (ano, připouštím, zní to jako oxymoron), a právě když nám přinesli hlavní jídlo, vešel dovnitř vysoký, statný Němec, zhruba šedesátiletý, a začal se dost hlasitě projevo-

vat. Ve tváři byl brunátný a zdálo se, že je úplně namol. Ze změti slov, co ze sebe vyrážel, jsem rozeznal pouze dvě, která dokolečka opakoval: „Juden raus!“ Šel jsem až k tomu chlapíkovi a anglicky, nejkřídlnějším tónem, na jaký jsem se zmožil, jsem mu řekl: „Já jsem Žid. Chcete mě odtud vyštípát? No tak, jen do toho, zkuste to.“ Němec, který nerozuměl slovo anglicky, dál povykoval ve své mateřštině a během chvilíčky jsme už do

sebe šfouchali. Pak se do toho vložil i můj vydavatel, který mě požádal, abych se vrátil ke stolu. „Nerozumíte tomu,“ pokoušel se mi vysvětlit. Já byl ovšem přesvědčený, že tomu rozumím velmi dobře. Jako druhá generace – dítě přeživších holocaust – jsem měl pocit, že to, co se tam děje, chápu lépe než kterýkoli poklidný štamgast restaurace. Po chvíli nás od sebe číšníci odtrhli a toho rozčileného ožralu vyhodili. Vrátil jsem se ke stolu. Jídlo mi mezitím vystydlo, ale už jsem stejně neměl hlad. Zatímco jsme čekali na účet, můj vydavatel mi hlubokým, tichým hlasem vysvětlil, že si ten vytočený opilec přišel stěžovat, že auto jednoho z hostů blokuje jeho vůz. Já sice slyšel „Juden raus“, ve skutečnosti ten chlapík ale říkal „jeden raus“, což prý znamená něco jako „všichni ven“. Trval jsem na tom, že zaplatím. Reparace novému Německu, chcete-li. Co nadělám? Ještě i dnes mi stačí zaslechnout pár německých slov a hned jsem ve stěhu.

Ale jak se říká: „To, že jste paranoidní, ještě neznamená, že po vás nejdou.“ Po

světě cestuju už dvacet let a za tu dobu jsem posbíral několik nefalšovaných zkušeností s antisemitismem, které se nedají vysvětlit nedbalou výslovností.

Například jeden Maďar, kterého jsem potkal v místním baru po literárním večeru v Budapešti, trval na tom, že mi ukáže obrovskou říšskou orlici, kterou měl vytetovanou na zádech. Řekl mi, že jeho děda zabil během holocaustu tři sta Židů a on sám doufá, že se jednoho dne bude moct pochlubit stejným číslem.

V malém, poklidném východoněmeckém městečku mi lehce podnapilý he-rec, který o dvě hodiny dříve veřejně předčítal několik mých povídek, vysvětlil, že antisemitismus je hrozná věc, ale nikdo nemůže popřít, že nepřijatelné chování Židů pomohlo rozdmýchat plameny nenávisti po celé dějiny.

Recepční v jednom francouzském hotelu se mně a arabsko-izraelskému spisovateli Sajjidu Kašuovi svěřil, že kdyby to záleželo na něm, tak by hotel Židy nepřijímal. Zbytek večera jsem strávil posloucháním Sajjidova reptání, že kromě dvaadvaceti let sionistické okupace musí snášet ještě další urážky, jako třeba to, že ho má někdo za Žida.

A před pouhým týdnem se mě na literárním festivalu v Polsku někdo z publika zeptal, jestli se stydím za to, že jsem Žid. Dal jsem mu logickou, dobře zdůvodněnou odpověď, v níž nebyla ani špetka emocí. Obecenstvo, které pozorně poslouchalo, mi pak zatleskalo. Ten večer jsem ale v hotelovém pokoji dlouho nemohl usnout.

Nic ve vás Žida tak dobře zase neuspí jako pár pořádných listopadových chamsínů. Žhnoucí blížkovýchodní slunce z vás vypálí všechny památky na diasporu. Sedíme s mým nejlepším kamarádem Uzim na pláži v Tel Avivu. Vedle něj sedí Krista a Renate. „Nic mi neříkejte,“ povídá Uzi a snaží se zamaskovat zřejmý pohyb ve svých kalhotách neúspěšnou telepatii, „že vy jste obě ze Švédska.“

„Ne,“ směje se Renate, „jsme z Düsseldorfu. Z Německa. Znáte Německo?“

„Samozřejmě,“ přitaká Uzi nadšeně, „Kraftwerk, Modern Talking, Nietzsche, BMW, Bayern Mnichov...“ Loví v paměti další asociace spojené s Německem, ale marně. „Hele, člověče,“ povídá mi, „co tě na ty vějšce tolik let učili? Co abys taky přispěl se svou troškou do mlýna?“

TLUSTÉ KOČKY

Na setkání s paní učitelkou z Levovy školky jsem se ohlídl a vzal si ze skříně jeden ze svých nejlepších obleků.

„Ta schůzka je v deset hodin ráno,“ smála se mi moje žena. „Paní učitelka tě pravděpodobně uvítá v tepláčkách. A v téhle bílé košili a saku budeš vypadat jako ženich.“

„Jako právník,“ opravil jsem ji. „A náhodou až bude po všem, ještě mi poděkuješ, že jsem se jaksepatří oblékl.“

„Proč si pořád myslíš, že se s námi chce sejít, aby si na Leva postěžovala?“ namítla moje žena. „Co když nám chce jen říct, že je Lev hodný kluk, který ochotně pomáhá ostatním dětem?“

Zkusil jsem si představit Leva, jak se na dvoře školky velkoryse dělí o svou obloženou housku s vyzáblým, vděčně hledícím spolužákem, který si toho dne zapomněl svačinu. Obrovské vypětí, s nímž jsem se snažil vykouzlit si před očima tento výjev, mi málem přivodilo mrtvici.

Rozhodl jsem se opustit svou poněkud chabou představitelství a zaměřit se spíše na zarážející optimismus své ženy.

„Opravdu si myslíš, že si nás pozvala, aby nám pověděla o tom, co pěkného Lev udělal?“

„Ne,“ přiznala se smutkem v hlase. „Jen se s tebou ráda hádám.“

Paní učitelka z Levovy školky nás uvítala skutečně v tepláčkách, ale můj oblek se jí moc líbil a potěšilo ji, když se dozvěděla, že tentýž jsem měl na sobě, když jsem se ženil.

„Tenkrát ho ovšem mohl nosit i bez toho, aby musel zatahovat břicho,“ poznamenala moje drahá polovička, načež si obě vyměnily chápavé úsměvy žen, jejichž manželé mají v rychlých předvolbách na telefonu tři čísla na blízké pizzerie, zato ale v životě nezavítali do posilovny.

„No vidíte,“ řekla paní učitelka, „ta věc, kvůli které jsem si vás pozvala, zrovna taky souvisí s jídlem.“

A pak nám sdělila, že Lev uzavřel tajnou dohodu se školní kuchařkou a ta mu nosí pravidelně čokoládu, ačkoli školní rada přísně zakázala na půdě mateřské školky konzumovat jakékoli sladkosti.

„Omluví se, že jde na záchod, a když se vrátí, nese si pět čokoládových tyčinek,“ vysvětlovala paní učitelka. „Včera se například posadil do kouta a ládoval se čokoládou, až se mu dělaly boule za ušima.“

„Ale proč si o tom nepromluvíte spíš s tou kuchařkou?“ zeptala se moje žena.

„To už jsem taky zkoušela,“ povzdychla si paní učitelka. „Ale ta tvrdí, že Lev je takový manipulátor, že mu nedokáže nic odepřít.“

„Počkat, to si opravdu myslíte,“ pokračovala moje žena, „že pětileté dítě dokáže takhle oblnout dospělého člověka a přimět ho k tomu, aby...“

„Nevšímejte si jí,“ pošepal jsem paní učitelce. „Ona dobře ví, co náš kluk dokáže. Jen se ráda hádá.“

Téhož dne odpoledne jsem s Levem hrál přátelské fotbalové utkání a rozhodl jsem se využít příležitosti, abych si s ním promluvil z očí do očí.

„Víš, co mi dnes říkala paní učitelka Riki?“ zeptal jsem se.

„Že i když jí každé ráno zalévám počítač, vůbec neroste a pořád je to zakrslík?“ odpověděl tázavě Lev.

„Ne,“ řekl jsem. „Pověděla mi, že Mari ti nosí každé ráno čokoládu.“

„Jo, to jo,“ odpověděl Lev radostně. „Spoustu čokolády, spoustu!“

„Riki mi také řekla, že prý sníš tu čokoládu celou sám a nechceš se podělit s ostatními dětmi,“ dodal jsem.

Ilustrace Jiří Stach.

„Ano,“ přisvědčil Lev. „Ale já jim vždycky vysvětlím, že jim nemůžu dát, protože děti nesmějí ve školce jíst sladkosti.“

„Přesně tak,“ souhlasil jsem. „Ale když děti nesmějí ve školce jíst sladkosti, jak to, že ty smíš?“

„Protože já nejsem dítě,“ zašklebil se Lev potměšile. „Já jsem kočka.“

„Co že jsi?“

„Mňau,“ odpověděl Lev tenkým, vrnímým hláskem. „Mňau, mňau, mňáááá.“

Na druhý den ráno jsem upíjel kávu a přitom listoval novinami. Trenér národního fotbalového týmu byl zadržen při

celní kontrole, když se pokoušel propašovat přes hranice doutníky v hodnotě přes pětadvacet tisíc dolarů. Poslanec Knesetu za stranu Šas koupil restauraci a přinutil v ní pracovat svého poslaneckého asistenta, jehož plat je hrazen z parlamentního rozpočtu. Trenér hvězdného basketbalového mužstva Makabi Tel Aviv čelí obvinění z daňových úniků. Později při snídani jsem si přečetl kousek článku o soudním procesu s expremiérem Ehudem Olmertem obžalovaným z korupce a zakončil jsem to krátkou zprávou o tom, že bývalý ministr financí Avraham Hirschson, v současnosti ve výkonu trestu pro zločin zpronevěry, byl svými spoluvězni označen za „vzorného vězně“.

Dlouhé roky jsem se marně snažil pochopit, proč se všichni tihle prachatí, úspěšní lidé rozhodnou porušit zákon a riskují trest a opovržení, když už přitom mají všechno. Olmert přece neživil v bídě a chudobě, když zfalšoval cestovní náklady, aby tak mohl vyždímat z památníku Jad vašem tisíc dolarů navíc. Ani Hirschson netrpěl zrovna hladu, když zpronevěřil peníze společnosti, pro niž pracoval. Ale po tomhle rozhovoru s Levem se mi najednou rozsvítilo. Tito lidé stejně jako můj syn podvádějí a kradou jen proto, že žijí v přesvědčení, že jsou kočky. Coby tato rozkošná, chlupatá a smetanu milující stvoření se nemusejí řídit týmiž pravidly a zákony jako všichni ti uřícení, zpocení dvounozí tvorové kolem nich. Když tohle uvážíme, dokážeme si už snadno představit, jak by asi zněla obhajoba bývalého premiéra před soudem:

Žalobce: Pane Olmerte, jste si vědom, že falšování dokumentů a zpronevěra jsou protizákonné?

Olmert: Zajisté. Já jako bývalý premiér, který vždy ctil morálku i zákony, si plně uvědomuji, že jsou uvedené činy pro všechny občany této země protizákonné. Když si ale tuto legislativu pečlivě prostudujete, zjistíte, že se nevztahuje na kočky! A já, ctěný pane, jsem po celém světě dobře znám coby tlustý, líný kocour.

Žalobce (ohromeně): Pane Olmerte, zajisté nepředpokládáte, že tento soud vezme vaši poslední větu vážně.

Olmert (olizuje si manžety svého saka od Armaniho): Mňau. Mňau. Mňááá.

Z připravované Židovské ročenky 5776 2015/2016. Povídka *Obrana národa* z hebrejštiny přeložila Tereza Černá, *Thusté kočky* Magdalena Křížová.

BEZ ZAČÁTKU, BEZ KONCE

Výstavy k osmdesátým narozeninám sochaře Aleše Veselého

V roce 1935, kdy se sochař, malíř i grafik Aleš Veselý, autor zastoupený prakticky ve všech významných galeriích, zabývajících se moderním uměním, a tvůrce monumentálních plastik i komorních děl narodil, vypadal svět ještě podstatně jinak než dnes. Válku a holokaust, které tento svět včerejška definitivně oddělily od současnosti, Aleš Veselý se žlutou šesticípou hvězdou na kabátě přežil. V padesátých letech, kdy komunisté programově a s nadšením ničili to, co z tradice a kontinuity zbylo, vystudoval Akademii výtvarných umění a od 60. let 20. století, kdy začal

Kadiš, zahrada ateliéru ve Středoklukách. Foto jđ.

svá díla většinou mimo oficiální struktury vystavovat, patří mezi umělce, kteří se výrazně vymykají průměru a prostřednosti. I když se v letech normalizace po roce 1968 soustředěně věnoval tvorbě a veřejně se neangažoval, stejně byl (podobně jako například Karel Nepraš) veden na černé listině, což znamenalo nemožnost realizovat většinu záměrů a také zákaz vystavovat. Je to v tomto ohledu vlastně nejlepší vysvědčení, které může v podobných situacích umělec dostat, že totiž v podstatě jeho díla je něco, co je bytostně v rozporu s totalitou a útlakem jakéhokoli druhu. To něco je svoboda, vnitřní stav, který se skrze vytvořená díla manifestuje navenek. To se ovšem v policejních státech netoleruje.

Po roce 1989 se stal Aleš Veselý profesorem pražské akademie a představil své dílo v Praze, v Českém Krumlově, v Litomyšli, ale také v Chicagu, New Yorku, Mnichově a dalších místech na výstavách, jejich počet se blíží třiceti.

Během let vytvořil řadu monumentálních i menších realizací v Česku, v Evropě, v Japonsku, v Izraeli i jinde. Patří mezi ně například asi jeho nejznámější socha *Kadiš* z roku 1968, *Magen David* (Davidova hvězda) na Národním hřbitově v Terezíně (1995), plastika *Messenger* v holandském Wijk aan Zee (1999), *Chamber of Light* ve Vilniusu (2001) či *Dotyky a distance* umístěné v areálu Masarykovy univerzity v Brně (2010). V letošním roce pak monumentální plastiku *Brána nenávratna* na nádraží Praha-Bubny nebo socha *Síla neodvratnosti* v Terezíně.

Celá řada záměrů zůstává nerealizována, tedy nerealizována v zamýšleném monumentálním rozměru. Ale kresby, makety a modely, které k nim autor vypracoval, působí přesvědčivě i v menším měřítku.

ČTYŘI VÝSTAVY

Na sklonku letošního roku se nabízí mimořádná příležitost seznámit se s dílem Aleše Veselého v podobě, jaká zatím nebyla zcela dostupná. K umělcovým osmdesátým narozeninám totiž uspořádaly čtyři pražské galerie čtyři paralelní výstavy, které dokumentují jeho dílo v celém rozsahu, od 60. let 20. století až po současnost. Projekt s názvem *Bez začátku, bez konce* bude k vidění celý podzim v Galerii 1. patro, v Galerii Millennium, v Galerii Villa Pellé a v Galerii Zlatá husa.

V **Galarii 1. patro** v Myslíkové ulici 9 v Praze 1 jsou od 2. září do 11. listopadu vystaveny prostorové a závěsné objekty, vzniklé od 60. let po současnost a zapůjčené ze sochařova ateliéru ve Středoklukách. Většinu z nich autor

dosud nikdy nevystavil (otevřeno je čtvrtek–sobota 14–18 hodin).

Galérie Millennium (Tržiště 5, Praha 1) mapuje období, ve kterém se Aleš Veselý věnoval grafice. Přestože poměrně brzy na grafickou tvorbu rezignoval a už se k ní nikdy nevrátil, vytvořil řadu grafických listů, které patří k těm podstatným, které v 60. letech vznikly (otevřeno úterý–neděle 12–18).

Galérie Villa Pellé (Pelléova 10, Praha 6) představí od 18. září do 11. listopadu prostorové a kresebné „úvahy“ a vize ve formě menších objektů, modelů a kreseb. Jedná se o práce z posledních let (otevřeno je úterý–neděle 13–18 hodin).

Expozice v Galerii Zlatá husa (Dlouhá 12, Praha 1) od 30. září do 30. října ukáže, jak vznikaly ideje, které se postupně vyvíjely k ideálním představám monumentálních dimenzí. Socha *Kadiš* byla první realizací v tomto měřítku. Další realizované i nerealizované projekty v prostorách galerie představují modely, videa, kresby, fotografie a texty. Společně s projekty jsou vystavena i díla ze 60. a 70. let ze sbírky Galerie Zlatá husa (otevřeno pondělí–neděle 14–18 hodin).

KONFRONTACE

Neoficiální (jednodenní) výstavy Konfrontace I. a Konfrontace II., uspořádané v roce 1960 v ateliérech Jiřího Valenty a Aleše Veselého a vznik skupiny Konfrontace (Vladimír Boudník, Mikuláš Medek, Josef Istler, Jan Koblasa, Aleš Veselý, Jiří Valenta, Robert Piesen, Jiří Kolář, Hugo Demartini, Karel Malich) o rok později byly a zůstaly velkou událostí v historii českého výtvarného umění. Autoři tehdy konfrontovali svá díla a východiska navzájem a současně svým způsobem i s dobou a situací, která je obklopovala. Odtud se každý postupně vydal svou cestou a vlastně ve všech případech ji také našel.

Díky právě probíhajícímu výstavnímu projektu *Bez začátku, bez konce* se můžeme seznámit s cestou, po které se vydal Aleš Veselý. Je strhující sledovat, jak se jeho dílo tvoření konfrontuje s dílem stvoření. Stačí jen využít příležitosti a uvedené expozice navštívit. jđ

TŘI SIONIDY A JEDNA BÁSEŇ Z GALUTU

Jiří Daníček

BULVÁR ZAMENHOF

Když ještě byl bulvár Zamenhof
obyčejnou ulicí
stoupal mírně do svahu
Tak mírně

že tam lidé kouřili doutníky
seděli na lavičkách
za deště
otvírali deštníky
a nosili je nad hlavou

Pršelo tam ale málokdy
to už spíš na Zamenhofově nádraží
kde se po válce vždycky scházeli ti
co prohráli
– vlastně neprohráli
jen si koupili los a nevyhráli

Na Slonimově třídě
se pak říkalo
že do té Zamenhofovy řeči
se nedá přeložit
žádná modlitba

HAR TABOR

Na Har Tabor rádi vystupují
Drúzové i Arabové
a také Židi
- co k tomu dodat

Skauti jim dají
přes zeď
ukousnout ze svačiny
a oni potom sledují
jak prastarý potok Kišon
odplavuje krále
branou údolí

Možná že křesťané
nejdou tak zlí
jak jsme se učili k maturitě
pomyslí si ve svých jazycích

Smála je, že jsme
chyběli a nebyli ve škole
když se to celé
probíralo a zkoušelo

Možná bychom dnes
i připustili,
když padá soumrak
když se připozdívá
a brána zjevení se uzavírá,
že z Har Tabor
někdo vychází

Kdo ví

GEULA

S ulicí Geula
to vypadá bledě
věčně nejdou semaforey
padá tam sníh
a taky zlobí přechody

Chodili jsme tam
když jsme nevěděli
kdo mezi námi
je já
dívat se na lišky

Přicházely z pouště
a poradily si s každou
hádankou

Jít k moři se
ale bály

Říkaly:
Kdo se přistěhoval
a kam
a tam se ubytoval
na promenádě
sira Herberta Samuela?

GALUT

Sob kterého císařovna tolik
milovala
zabloudil a už se nevrátil
Shodil parohy
a stal se příručím v Lendavě

Hrál karty s rabínem
založil spořitelnu
a železniční vlečku
dodržoval šabat
plaval v neděli v Muře
a děvčata za ním šilela

K stáru napadal na levou nohu
do které se mu důstojníci
lendavské posádky
s oblibou střefovali

Takový krásný život

A přece si ho osud našel
a odvezl
někam do tundry
kde hynul hladem a smutkem

Ještě než ho ubili k smrti
zjevila se mu Lendava
v podobě kapesních hodinek

Kývala se na stříbrném řetízku
tíkala a jeho slzy
stékající po zlaceném dvojitém
plášti
měly chuť rislingu
z nedalekého Jeruzaléma

Otištěné verše jsou převzaty ze sbírky: *Směr písma*, která vyšla v září letošního roku v nakladatelství Jan Placák /Ztichlá klika a zahrnuje autorovy básně z let 2010–2015. Knižka má 92 stran, měkkou vazbu, frontispis nakreslil Jiří Stach, graficky upravila Markéta Jelenová. Doporučená cena 120 Kč, v Antikvariátu a nakladatelství Ztichlá klika, Betlémská 14, Praha 1 /otevřeno út–pá 13–19/ 100 Kč.

NEJKAFKOVŠTĚJŠÍ Z ROTHOVÝCH PRÓZ

K novele nazvané *Ňadro*

Philip Roth, žijící klasik americké židovské literatury, se před třemi roky další tvorby dobrovolně vzdal, a jeho dílo se tak postupně uzavírá i v českém kulturním kontextu. Se zpožděním více než čtyřiceti let k nám právě doputovala jeho novela *Ňadro* (1972) tvořící první část takzvané kepeshovské trilogie, jejímž hlavním hrdinou je David Kepesh. A hned na úvod se sluší konstatovat, že na rozdíl od dříve uvedených částí této trilogie, *Profesora touhy* (1977, česky 2011) a *Umírajícího zvířete* (2001, česky 2007), není *Ňadro* rozhodně text realistický. Tuto novelu lze v první řadě číst jako hodně fantaskní hříčku, třebaže interpretačních rovin skýtá, a k tomu se záhy dostaneme, víc.

Sám autor v jednom rozhovoru podotkl, že podle něj se *Ňadro* od jeho jiných děl až tolik neliší: o chování v extrémních situacích přece psal vždycky. Následující větou však svoje tvrzení moudře poupravil: před *Ňadrem* spíše psal o extrémním chování v obyčejných situacích. Jelikož jakými jinými slovy než „výstřední“ či „krajní“ lze asi označit situaci, kdy se do slova ze dne na den stane z Davida Kepeshe, neurotického amerického židovského intelektuála středního věku, obrovské ženské Ňadro, které v ich-formě a v zásadě monologicky líčí svůj vpravdě nebyvalý úděl?

LITERÁRNÍ FRUSTRACE, INFANTILNÍ TOUHY

Rothovi věrní příznivci vědí, že Kepesh je profesor literatury, a proto je vůbec nepřekvapí, že vlastní šokující transformaci zprvu vysvětluje faktem, že rok co rok učí Gogolův *Nos* a Kafkovu *Proměnu*, přičemž zcela explicitně říká: „Překafkoval jsem Kafku.“ Jedním dechem nicméně přiznává, že Gogol, Kafka a Jonathan Swift, z jehož pera pocházejí také často zmiňované *Gulliverovy cesty*, „si dokázali představit neuvěřitelné – vládli slovy

a jejich mozky neúnavně vytvářely fikce. Ale já neměl ani jedno, ani druhé – pouze literární touhy,“ čímž jakoby naznačuje, že jako akademik trpěl pocitem méněcennosti a frustrace. Když navíc ve své pozoruhodné metamorfóze poslouchá Shakespearovy tragédie, myslí si, že jeho aktuální utrpení je neskonale větší, a verbálně ho neukonejší ani autorita děkana, který když ho v nemocnici navštíví, propukne v neovladatelný – a jistěže naprosto přirozený a upřímný – smích.

Kepeshe však nikterak neuspokojí ani další možné vysvětlení, parodicky se pokoušející o freudovskou analýzu. Pokud si přál proměnu v Ňadro ve chvíli infantilní touhy, kdy se kochal mileninými výstavními Ňadry na pláži, co to vypovídá o jeho matce a nejranejším dětství a jaké by z jeho příběhu plynulo poučení, kdyby byl pouhou pohádkou? Něco jako „vzvarujte se výstředních přání“? Jen minimální pomoc mu při hledání odpovědi na tyto otázky poskytne jeho docela sympatický a příjemně přizemní doktor Klinger, jehož anglické jméno znamená přilnout – a který tedy podle Kepeshe nutně vzbuzuje v hlavách pacientů „fantastické představy závislosti“; jakous takous erotickou potěchu mu v okamžicích, kdy se poddává tělesným touhám a rezignuje na jakékoli racionálnost, zajistí dříve chladně rezervovaná bílá anglosaská protestantská milenka Claire; a konečně skutečnou podporu mu paradoxně nabízejí pravidelné návštěvy otce a jeho uklidňující hovor sestávající z banalit a klipků.

PROČ PŘÁVĚ JÁ A „BALÍK PENĚZ, KAMARÁDE“

Z novely, která na první pohled působí jako humorná, sexuálně a snad až pornograficky laděná záležitost, tak v hlubších vrstvách číší až jakási existenciální úzkost. David Kepesh se coby olbřímí Ňadro cítí bolestně osamělý a pomalu

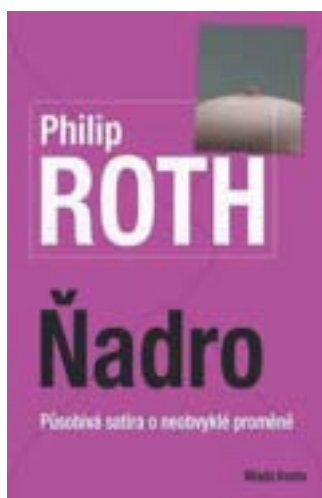
a neochotně si přiznává, že se mu stýská po „příhlouplosti, trivialitě a bezvýznamnosti života“ – tedy po věcech, jimiž kdysi otevřeně pohrdal. Navíc si stále častěji a naléhavěji klade vyslovené filosofické otázky: co je a co naopak není na lidském bytí zvláštní, je-li na něm nyní podle na slovo vzatého odborníka-endokrinologa nejzvláštnější „tmavě růžová bradavka“? A konečně: Proč se to celé přihodilo, a proč právě mně? Neboli jinými slovy, co to všechno znamená, a proč právě já?

Rádoby hlubokomyslné přemítání ovšem Kepesh bleskově rychle střídá s čistě materialistickými, prospěchářskými úvahami a s nepatrnou nadsázkou o sobě přemýšlí jako o mediálně zajímavém a potenciálně komerčně úspěšném objektu. Žije přece v Americe druhé poloviny 20. století, jak sám ironicky zdůrazňuje, v Zemi příležitostí a ve Věku seberealizace, ve světě, který propadl „levným hamburgerům, popovým hvězdám a fetu“, a on v něm tudíž za účelem uspokojení svých jistěže excentrických a čistě smyslných potřeb hodlá „vydělat balík peněz, kamaráde“ – což se však docela těžko pojí s jeho představami o tzv. vysoké kultuře zastoupené kupř. závěrečnou Rilkovou básní a o možném návratu na univerzitní půdu, jímž se navzdory své úděsné podobě též zabývá.

V konečném efektu se tak zdá, že Roth svede i v kratší próze s lechtivě košilátným námětem a v podstatě bez děje tu více, tu méně zdařile vybalancovat umění vysoké a nízké. Od psychiatra po milenkou se zde setkáme snad se všemi typicky rothovskými postavami, pobavíme se nad svižnými výpady na adresu prvoplánové psychoanalýzy a pokleslé kultury Spojených států, resp. západní civilizace vůbec. Občas nás z kepeshovských – a všem důvěrně blízkých – úzkostí přímo zamrazí, zatímco americké feministické kritičky, jak se dalo čekat, titul *Ňadro* i dnes, v atmosféře vyhraněné politické korektnosti, raději a priori zavrhnou. Ano, ve srovnání s *Proměnou* či *Nosem Ňadro* zrovna geniální veledílo není a nepatří ani mezi to nejlepší, co Roth kdy napsal. V dnešní knižní produkci je však i průměrný Roth chytrou volbou jak pro letité fanoušky, tak pro ty, kdo si k němu cestu teprve hledají.

HANA ULMANOVÁ

Philip Roth: *Ňadro*. Přeložil Jiří Hanuš. *Mladá fronta, Praha 2015, 92 stran.*

RODINA NAGLŮ Z TELČE

Náhrobky jejích členů na místních židovských hřbitovech

Od konce 18. století do počátku druhé světové války žila během šesti generací v Telči a okolí rodina Naglů, jejímž nejznámějším členem je malíř Mořic Nagl (1899–1944). Do Telče přišli Naglové koncem 80. let 18. století a brzy po příchodu se jim začalo dařit a stoupali na společenském žebříčku. Do roku 1849, kdy byl v platnosti familiantský zákon, obsadili Naglové v Telči tři familiantská místa z celkového počtu sedmi míst a stali se přední telčskou židovskou rodinou.

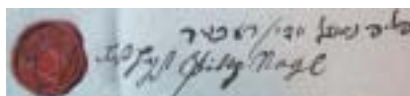
FILIP NAGL Z LUKAVCE

Před příchodem do Telče rodina často měnila svá působiště. Za dohledatelný původ můžeme považovat vesnici Lukavec. Hlavou rodiny byl v té době Filip Lipman (asi 1740–1818). První generace v čele s Filipem Naglem byla v Telči velmi úspěšná. Několik let po příchodu do Telče získal do nájmu panskou vinopalnu a výrobu potaše, která přinášela stálý zdroj příjmů a kterou provozoval až do své smrti. Už v druhé polovině 90. let najdeme jeho podpis mezi představiteli židovské obce. Z daňových seznamů z počátku 19. století vyplývá, že se Filip stal místním nejbohatším Židem a roku 1810 stanul v čele obce ve funkci „Judenrichtera“.

O významném postavení a finanční prosperitě rodiny svědčí i Filipův náhrobek. Tato kamenická práce mimořádně vytříbených klasicistních rysů náleží na starém telčském hřbitově (na katastru Velkého Pěčína) k výtvarně nejzdařilejším a svým zpracováním připomíná styl kamenické dílny, která v této době zhotovila některé náhrobky na židovském hřbitově v Jindřichově Hradci. Náhrobní text Filipa Lipmana je celý vytesán v hebrejštině. Příjmení Nagl v textu chybí, Filip je uváděn jako Lipman Teltsch.

DALŠÍ GENERACE

Na hřbitově najdeme v blízkosti i hroby Filipových synů. Josef Lejb (asi 1780 až 1857) získal v roce 1810 městskou vinopalnu v Telči a svým úsilím zajistil další generaci svých potomků prostředky ke koupi nemovitostí v Kostelní Myslové, kde rodina žila až do druhé světové války. Josefova manželka Marie, rozená Kleinová z Pohledu, zemřela roku 1877 a její náhrobek patří na starém hřbitově

Hebrejský podpis Filipa Nagla z r. 1810.

k posledním. Hebrejské jméno Miriam je zapsáno i pomocí akrostichu počátečními písmeny prvních slov řádků.

Druhou manželskou dvojici tvoří Moše Nagl (1783–1867) a jeho žena Katarina Chajele Spitzová ze Starého Hozí (1793–1831). Moše byl zámožným mužem, živil se obchodem s vlnou a flanelem, po otcově smrti převzal i nájem panské vinopalny. Krátký nápis Mošeho náhrobku uvádí dvakrát jméno a příjmení zemřelého, podruhé v podobě akronymu.

Příslušníky třetí generace rodiny Naglů najdeme pohřbené na novém židovském telčském hřbitově u vrchu Oslednice, který byl založen roku 1879 po naplnění a uzavření starého hřbitova. Na novém hřbitově nebylo obvyklé pohřbívat v rodinných sekcích. Až na několik výjimek byly hroby řazeny chronologic-

Nejstarší náhrobek Naglů na telčském hřbitově.

ky podle data úmrtí. Stejně pravidlo platilo i pro hroby členů rodiny Naglů.

Pokračovatelem rodu se stal Moritz Perc (1812–1888). V první polovině 40. let 19. století se oženil s Eleonorou Leou Löwyovou (1821–1902) a v polovině 19. století koupil nedaleko Telče v Kostelní Myslové nemovitosti č. p. 32 a 33 se zahradami, loukami, pastvinami a lesem. Židovské vlastnictví zemědělských usedlostí nebylo obvyklé a Naglovi byli jedinými židovskými obyvateli ve vesnici.

Po manželově smrti se v jeho práci snažila pokračovat Eleonora. Její působení ve mlýně v Kostelní Myslové je zvěčněno iniciálami EN a letopočtem 1888, vytesanými na skále u rybníka nad Kostelní Myslovou (parcela č. 92).

Eleonora byla posledním členem rodiny Naglů pohřbeným na novém židovském hřbitově v Telči. Představitelem čtvrté generace Naglů a jediným pokračovatelem rodu byl Julius (1852–1925), syn Moritze Perece a Eleonory. Jeho manželka Jindřiška (asi 1857–1942) pocházela z majetné telčské rodiny Pollaků. Julius a Jindřiška se na stáří rozhodli přestěhovat do Brna a jejich novým domovem se staly Nové sady č. p. 4. Julius Nagl zde roku 1925 ve věku 73 let zemřel a byl pohřben na brněnském židovském hřbitově v Židenicích.

MALÍŘ MOŘIC NAGL

V manželství Julia a Jindřišky se narodily tři děti, mezi nimi jediný syn – Mořic. Narodil se 28. 5. 1889 a od mládí projevoval malířský talent. Vystudoval Umělecko-průmyslovou školu v Praze a na Akademii výtvarných umění byl žákem Hanuše Schwaigera. V roce 1915 byl v bojích v severní Itálii těžce raněn do paže. Mořic se ve 30. letech přestěhoval i s rodinou do Telče a plně se věnoval malířství. Roku 1941 ho – údajně přímo od malířského stojanu na telčském náměstí – zatklo gestapo, byl vězněn v Kounicových kolejích v Brně a 22. 5. 1942 následoval transport celé rodiny do Terezína. Mořic i na tomto místě našel možnosti, jak pokračovat v malířské činnosti. V říjnu 1944 byl i s rodinou deportován do Osvětimi, nikdo z nich nepřežil.

Roku 1950 bylo při přestavbě jedné z terezínských budov za trámem nalezeno 254 jeho obrazů. Z nich byla následujícího roku v budově spolku Mánes uspořádána výstava pod názvem *Obrazy Mořice Nagla z terezínského ghetta*. O Mořicův odkaz pečovalo od 90. let 20. století občanské sdružení Phoenix, které začalo budovat stezku kolem bývalého Náglova statku. V rámci tohoto projektu bylo v roce 2002 opatřeno Náglovo oblíbené místo u vrchu Buzený, nazývané Náglova vyhlídka, kamenným stolem s lavičkami a okolo byly vysazeny čtyři stromy, nesoucí jména čtyř posledních členů rodiny. Zamýšleným záměrem byla i oprava Náglova statku, avšak po rozpadu sdružení nemohl být projekt z finančních důvodů zcela uskutečněn. Shromážděné originály obrazů M. Nágla zástupci sdružení předali Židovské obci v Brně. Osud a dílo Mořice Nágla připomíná i pamětní deska na náměstí v Telči (viz *Rch* 6/2002). Je umístěna u kašny, v místech, kde obvykle maloval.

Text a foto IVA STEINOVÁ

START-UP NATION

Kniha o izraelském hospodářském zázraku (a nejen o něm)

Izraelský hospodářský zázrak v posledních dvaceti letech zajímá ekonomy po celém světě, dokonce i v arabských zemích. Ale jak k němu došlo? A proč právě v Izraeli, malé zemi bez nerostného bohatství, která je v permanentním existenciálním nebezpečí a její sousedé ji nejen ekonomicky bojkotují, ale kdyby mohli, nejraději by ji smetli z povrchu zemského? Na tyto otázky se pokusili ve své knize *Start-Up Nation* odpovědět Dan Senor (politický analytik, bývalý hlavní mluvčí koaliční správy v Iráku) a Saul Singer (publicista, bývalý redaktor listu *Jerusalem Post*, autor knihy *Confronting Jihad: Israel's Struggle and the World after 9/11*). Vydali ji roku 2010 a brzy se stala mezinárodním bestsellerem, přeloženým do 27 jazyků, včetně indonéštiny. Český překlad vyšel roku 2011 a nedávno se na knižních pultech objevilo již třetí vydání. Je čtivá a zajímavá, nejen pro ekonomy – protože je napsána jako skutečný příběh, v němž sama ekonomie nehraje svým způsobem úplně hlavní roli.

KDYŽ NEJDE O ŽIVOT

Ve čtyřech oddílech a čtrnácti kapitolách analyzují autoři faktory, které dle nich ekonomický růst v Izraeli od počátku 90. let minulého století do roku 2008 (kdy kniha vznikala) způsobily, pomáhají ho rozvíjet a udržet. Každá kapitola je spjata s konkrétními lidmi, odborníky v počítačových technologiích, podnikateli, vynálezci, politiky, investory, vojáky, což jsou kategorie, které se v Izraeli často překrývají (a jak se ukazuje, ku prospěchu věci).

Hned počáteční kapitola nazvaná *Houževnatost* představuje případ izraelského mladíka Shvata Shakeda, zakladatele firmy Fraud Science, který roku 2008 nabídl podíl ve své firmě S. Thompsonovi, prezidentovi americké společnosti PayPal, nejrozšířenějšího internetového platebního systému na světě. Shaked oslovil Thompsona s tím, že umí řešit internetové podvody a zneužívání platebních karet, neboť se to naučil na vojně v boji proti teroristům. Autoři popisují první setkání zdánlivě neprůbojného mladíka a amerického bosse, který Shvatovi nedůvěřoval a spíše pro klid duše mu uložil test. Svěřil mu sto tisíc již prověřených transakcí k analýze a jeho výsledky pak nechal porovnat

s výsledky systému PayPal. Výsledek ho šokoval: Izraelec měl analýzu hotovou za tři dny, a dokonce s přesnějšími výsledky, než jakých dosáhl PayPal se svým týmem. Společnost PayPal byla nakonec ráda, že systém Fraud Science koupila za 169 milionů dolarů. „Musíte pochopit izraelskou mentalitu,“ vysvětlil mu obchodní partner. „Když pracujete na vývoji technologie, která slouží k odhalování teroristů, přičemž je v sázce spousta životů nevinných lidí, pak je odhalování zlodějů poměrně snadnou záležitostí.“

Hned v této a následující kapitole (nazvané *Podnikatelé s válečnými zkušenostmi*) charakterizují autoři několik hlavních vlastností typického izraelského podnikatele – kuráž, vyzrálost, schopnost týmové práce, kritické, nezávislé myšlení a umění improvizace. Za klíčové pro jejich vývoj pokládají povinnou vojnu (a následná každoroční cvičení záložních vojáků). Během vojny se Izraelci naučí jednat samostatně, zodpovědně, naučí se odhadnout své síly a vycházet s druhými, ať pocházejí ze sebeodlišnějšího prostředí, stát za svým názorem i vůči velitelům a naučí se improvizovat.

Autoři zmiňují i to, jak nezvykle může na zahraniční obchodní partnery působit izraelská chupe, tedy upřímnost hraničící s neomaleností.

ŠEJKOVO DILEMA

Autoři sledují počátky izraelské ekonomiky od kibuců a vládních zásahů do ekonomiky, jež trvaly od 50. v podstatě až do 80. let, po úspěšnou státní podporu soukromého podnikání (kterou pomohl „rozjet“ tehdejší ministr financí Šimon Peres), jeho nevidaný rozvoj i faktory, které tento hospodářský zázrak ohrožují. Všimají si toho, jak země využívá přístěhovalecké vlny (především kvalifikované odborníky z bývalého SSSR), ale i toho, kolik prostředků věnoval Izrael na absorpci ohrožených Židů (z arabských zemí, z Etiopie, Jemenu, z Rumunska).

V kapitole *Šejkovo dilema* se snaží srovnávat podmínky pro rozvoj nových inova-

ktivních projektů a firem v Izraeli a v jiných zemích, konkrétně v bohatém emirátu Dubaj, oplývající ropou. Šejk Rašid tam založil zónu volného obchodu, jeho nástupce v práci pokračoval a vytvořil mj. zónu zaměřenou na konkrétní průmyslová odvětví, z nichž nejznámější je Dubai Internet City, která přitáhla zástupce světových technologických firem. Nicméně: pracovníci těchto společností přinesli do Dubaje jen to, co vyvinuli jinde – přišli, aby si vydělali a vrátili se domů. Skutečnému ekonomickému, kulturnímu a duševnímu rozvoji zde brání – jako ve všech arabských zemích – potlačování svobodného projevu, nízká úroveň vzdělání, podřadné postavení žen a v případě bohatých zemí (jako jsou Katar, Saúdská Arábie, Spojené emiráty atd.) paradoxně právě zdroje ropy. Fakt, že bohatství tryská ze země, dusí podnikatelské aktivity a upevňuje postavení vládnoucích rodin, které nemají zájem investovat do ekonomických reforem, zlepšovat úroveň vzdělání či povolovat politické svobody. Navíc tyto země neudělují občanství cizincům, a to ani muslimům, netěží tedy z přílivu mozků (natož aby kdy ohroženým souvěrcům poskytl azyl).

MOTIVACE

Současná schopnost Izraele vytvářet technologické vynálezy (v knize se dočtete o těch nejvýznamnějších) a zakládat nové firmy je výsledkem dlouhodobého procesu, jenž začal už před vznikem samostatného státu – základní kámen Hebrejské univerzity byl položen už roku 1918, Technion byl založen v roce 1925 a Weizmannův vědecký ústav roku 1934. Izraelskou situaci zkrátka nelze definovat jen na základě „výkonu“, ale také vize, a to je na tom celém nejzajímavější a pro Evropany snad stejně inspirující. Jak řekla historička Barbara Tauchmanová: „Navzdory všem svým problémům má Izrael jednu obrovskou výhodu: vědomí smyslu své existence. Izraelci možná nemají blahobyt ani poklidný život. Zato mají něco, co obvykle blahobyt dokáže zadržet: mají motivaci.“

ALICE MARXOVÁ

(Dan Senor, Saul Singer: *Start-Up Nation. Příběh izraelského hospodářského zázraku*. Vydalo nakl. Aligier v Praze, přeložila Hana Škapová, třetí vydání.)

IZRAEL: Mocenská hra o Mosad

Doby, kdy Mosad vykonával spektakulární činy, aniž by se vědělo, kdo konkrétně to řídí, už minuly. Alespoň to naznačuje analytik Josi Melman v článku, který byl psán pro deník *The Jerusalem Post*, ale je dostupný i na webu *Israelspy.com*.

Aby nevznikla mýlka. Není to analýza ani Mosadu, ani izraelských tajných služeb obecně. Melman (narozený r. 1950 v Polsku) je velmi zkušený investigativní novinář s bohatými kontakty na vládní i zpravodajské zdroje. Jako takový předkládá názorný obrázek toho, jak se vyvíjí politika v Izraeli a jak se politický zápas (lidé většinou říkají „politikaření“) dotýká tajných služeb.

Je to obecně téma na celém Západě. Všude platí, že tajné služby mají být nepolitické – nezávislé na výsledcích voleb a loajální výhradně vůči státu. Ale v praxi se všude ukazuje, že tento ideál zápasí s přízemní realitou.

V Izraeli k tomu přistupuje i další specifikum. Teprve před dvaceti lety byl zrušen cenzurní zákon, který zakazoval zveřejňovat identitu (dokonce i samotné jméno) šéfů tajných služeb. To už neplatí, takže nyní nejenom víme, že šéfem Mosadu je Tamir Pardo, jemuž vyprší mandát koncem letošního roku. Navíc se i dozvídáme, jací lidé na jeho místo aspirují a jak vedou svoji „kampaň“.

DEJTE TO VOJÁKŮM

Melmanův text o politizaci tajných služeb se odvíjí od tématu známého jako hnutí BDS. Ta zkratka znamená Boycott, Divestment and Sanctions (Bojkot, stažení investic a sankce). Odráží významné politikum a prolínání dvou motivací.

Jednak je to motivace západních levicově liberálních elit – od vládních po akademické. Západní progresivisté vidí v Izraeli symbol zla, které odmítá multikulturní a politicky korektní diskurz. A v Palestincích (obecněji v Arabech a muslimech) vidí symbol obětí – prostě toho slabšího, kterému je třeba pomoci, v případě potřeby i bojkotem židovského státu.

A pak je to motivace samotné Palestinské samosprávy. Pro ni je hnutí BDS jakousi vlajkovou lodí třetí intifády. To je – po intifádě kamenů a nožů (1987–1993) a intifádě

sebevražedných atentátů (2000 až 2004) – povstání vedené cestou právních a politických kroků mířících k delegitimizaci židovského státu na mezinárodním poli.

To vše je známo. Ale až nyní Melman sděluje, nakolik se do problému BDS zapojují izraelské tajné služby a nakolik to zapojení odráží politické pŕtky. Od „vysoce postaveného zdroje“ se dozvěděl, že právě kvůli BDS vznikla zvláštní jednotka v rámci analytického oddělení vojenské rozvědky Aman. Proč se tím zabývá vojenská rozvědka, a ne civilní Mosad či ještě logičtější ministerstvo zahraničí? Příčinou je prý lekce z incidentu při zadržení lodě Mavi Marmara v květnu 2010.

Pes a jeho pán, Tamir Pardo v roce 2013. Foto archiv.

Z Turecka vyjelo šest lodí s humanitární pomocí s cílem prorazit blokádu Gazy. Na námořní hranici blokády pět z nich uposlechlo výzvu izraelského námořnictva, ale Mavi Marmara nikoli. Proto na ni bylo vysláno izraelské komando, ale to se ocitlo zaskočeno. Nikdo netušil, že „humanitárci“ jsou připraveni k boji. Výsledek: 9 zabitých a 20 zraněných aktivistů, 10 zraněných vojáků a poškozené vztahy s Tureckem.

Tento výsledek byl v Izraeli pokládán za fiasko Amanu, Mosadu i rozvědky námořnictva. A právě z této lekce vzešlo rozhodnutí monitorovat propalestinská hnutí na Západě a dohled nad tím svěřit vojenské rozvědce (Amanu). Tu logiku vysvět-

lil Melmanovi jiný „důležitý činitel“. Politické špičky Izraele věří, že mezinárodní organizace snažící se delegitimizovat Izrael jsou řízené z Palestinské samosprávy. A protože vztah k Palestinské samosprávě spadá do pravomoci vojenské rozvědky, převzal tu agendu Aman.

Výsledkem je mimo jiné fakt, že narostl počet občanů USA i zemí EU, nejenom arabského původu, jimž byl odepřen vstup do Izraele. A zejména americké úřady, konkrétně velvyslanec Dan Shapiro v Tel Avivu, stále častěji požadují vysvětlení ohledně zacházení s občany USA.

S KAPKOU PARANOIE

Co s tím? Jsou to vícekolépné poměry. Zvláštní jednotku na sledování podezřelých finančních toků má Mosad i kontrarozvědka Šin Bet. I ona může odepřít

vstup do země „radikálním levičákům a anarchistům, kteří chtějí šířit na Západním břehu chaos“. Už proto vyrukovali s návrhy na reformu dva muži, kteří se ucházejí o místo v čele Mosadu.

Ram Ben-Barak, bývalý náměstek šéfa Mosadu, je ředitelem ministerstva strategických záležitostí. Místo monopolu vojenské rozvědky navrhuje spolupráci vládních agentur, jež mají to téma v popisu práce. Josi Kohen, též bývalý náměstek šéfa Mosadu, řídí Národní bezpečnostní radu a je poradcem premiéra Netanjahua. Místo monopolu vojenské rozvědky chce vytvořit malou jednotku v rámci ministerstva strategických záležitostí, která by celou tu agendu koordinovala.

Zdají se vám ty reformní návrhy podobné a poněkud nejasné? Pak nejste sami. Od dvou mužů, kteří soupeří o stejný úřad šéfa Mosadu, by člověk očekával konkurenční varianty A a B. Ale nakonec je to jedno, neboť – jak píše Melman – přesun pravomocí stejně zarazí ministr obrany Moše Ja'alon. Ne kvůli zájmu státu, ale proto, že politicky soupeří s ministrem strategických záležitostí Giladem Erdanem, svým stranickým kolegou z Likudu.

Autor se ale dívá čemusi jinému. Tomu, že „demokratický stát úkoluje tři své bezpečnostní agentury pro boj s hnutím, které – jakkoli škodí a otravuje – je v zásadě nenásilné, politické a občanské“. Ilustruje to prý radikalizaci a paranoií („celý svět je proti nám“) šířící se izraelskou společností.

ZBYNĚK PETRÁČEK

POSLEDNÍ VÍZUM ...a další události

Vybráno z českých médií/

Většina médií referovala, že letos na 14. a 15. září připadl svátek Roš ha-šana – Nový židovský rok 5776. ■ Reflex přinesl zásadní rozhovor k dnešní situaci v Evropě a vlastně v celém západním světě. Poskytl ho Dan Schueftan, izraelský akademik, bezpečnostní expert a politický poradce několika izraelských premiérů i amerického Kongresu. Mimo jiné se v něm říká: Evropa páchá sebevraždu nezávisle na počtech imigrantů. Sebevražedná je její demografická politika. Evropané nemají rádi své děti, jinak by nemohli mít porodnost na úrovni 1,3 na rodinu. Za 30 let totiž jejich děti budou pracovat převážně na to, aby uživilí důchodce, jichž bude 65 ze 100. Druhou známkou probíhající sebevraždy je rezignace na evropské hodnoty. Evropané již nejsou hrdí na vlastní duchovní dědictví. Místo hrdosti na hodnoty, zvyklosti, úsilí, jež jim zajistily ve všech smyslech bohatý život, rozhodli se pro „multi kulturní“ mentalitu, která již nerozlišuje kulturní a sociální vymoženosti podle dosažené úrovně. O politické korektnosti: Politická korektnost posiluje svými dopady krajní levice a populistickou pravici, pokládám ji za největší nebezpečí pro svobodu jednotlivce. Fašizace společnosti je falešnou odpovědí na pokušení politické korektnosti. To je to, o co jde: klasické liberální hodnoty Západu je třeba ubránit před patologií politické korektnosti. O přistěhovalcích: Arabští běženci, kteří se domáhají vstupu do Evropy, nechtějí být jedněmi z vás, nechtějí sdílet vaši kulturu, chtějí vaši kulturu změnit do té míry, že Evropa už nebude Evropou. Ti, kdo dnes přicházejí na evropský kontinent, nemají pocit sounáležitosti se zdejšími kulturními dědictvím ani ho mít nechtějí. Přinášejí s sebou kulturu, jež se s ním nutně dostane do konfliktu. Oni neutíkají před bídou, jak se mylně domnívají mnozí Evropané. Alžírsko, Libye, Irák nejsou žádné chudé země. Mohly by být nebo už byly značně bohaté z prodeje ropy, která jen tak tryská z půdy. Proč tedy většina z těchto států patří k tzv. propadlým? Proč je život tam zničen až na dřevě – pouze a jedině proto, že tam vládne arabská společenská kultura. A nyní přicházejí do Evropy a přinášejí s sebou tutéž kulturu, jež zničila jejich vlast. (9. 9.) ■ Ve

dnech 6.–10. září 2015 zavítala do Boskovic paní Eva Morris, dcera posledního boskovického rabína. Ta přijela společně se svým synem Amosem Reichem a vnučkami Abigail a Yael. V pondělí 7. září se rodina paní Morris setkala s představiteli města, hosty přijaly společně starostka Hana Nedomová a místostarostka Jaromíra Vítková. Hosté ob-

drželi také pamětní list s vyobrazením židovské čtvrti, který nakreslila výtvarnice Jana Bayerová. V tento den si hosté prohlédli židovskou čtvrť, velice pozitivně pak hodnotili celkový vzhled této části města i rozšíření nabídky pro návštěvníky. Zaujala je také výstava projektu Naděje a expozice o židovských čtvrtích v ČR v židovském obecním domě. (Blanský deník 15. 9.) ■ Katolická církev již nabídla pomoc migrantům. Nezavrhuje ji ale ani Židovská obec v Praze. „Zatím jsme o tom přesně neuvažovali, ale nezřídíme se tohoto kroku,“ řekl LN předseda obce Jan Munk. Oproti katolické církvi dle něho nemá pražská židovská obec kapacity uprchlíky ubytovat. „Žádnými ubytovacími místy nedisponujeme. Máme byty, ale tam žijí nájemníci. Snažíme se, aby byly stále obsazené,“ vysvětlil. Možnou pomoc tedy vidí spíše ve finančním příspěvku. „Přispěli bychom na nějaký solidární fond. Katolická církev má asi větší možnosti. Naše jsou omezené.“ Zároveň se však obává, zda by o jakoukoli podporu ze strany pražské židovské obce například muslimští uprchlíci vůbec stáli. „Přece jen mezi muslimskou částí světa a Židy jsou poměrně zásadní

rozpory,“ dodal Munk. (Lidové noviny 19. 9.) ■ V Liberci se začal natáčet seriál *Poslední vízum*. Vylicí příběh čínského velvyslance v Rakousku, který před nacisty zachránil tisíce Židů. Seriál vzniká v česko-čínské spolupráci a do čínské televize se dostane v půlce příštího roku. Jestli ho uvede i ta česká, se zatím neví. Jednu z hlavních rolí ztvární slovenská herečka Natalia Germani. (Metro, 18. 9.) ■ TOP 09 podporuje českou vládu v relevantních pozicích k migrační krizi. Oceňuje také, že česká vláda dodržuje pravidla, dodržuje své závazky, dodržuje zákony. „Domníváme se, že právě dodržování veškerých pravidel je jedním ze základních východisek ze stávající situace. Jak ze strany členských států, celé EU i těch, kteří do Evropy přicházejí,“ uvedla místopředsedkyně TOP 09 Helena Langšádlová. „Český národ stojí na rozcestí. Připomeňme, že zakladatel našeho státu Tomáš Garrigue Masaryk nařídil, aby byli v Československu přijímáni nejdříve ruští uprchlíci, ukrajinští, potom ve 30. letech němečtí uprchlíci před Hitlerem, a staral se o ně. To je tradice, ke které se my hlásíme. Jsou ovšem jiné české tradice. Začalo to, když už jsme u Masaryka, hilsneriádou, kdy lidé byli štváni spikleneckými teoriemi proti Židům. Byli i další, kteří nás vždycky strašili a štváli proti cizokrajným elementům. My se hlásíme k tradici Tomáše Garrigua Masaryka a nikoli Emanuela Moravce, který tento národ strašil také,“ řekl předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg. (Parlamentní listy.cz 16. 9.) ■ Slavnostním koncertem ve Velké synagoze v Plzni vyvrcholil v sobotu 12. září Jubilejní světový chirurgický kongres nejstarší světové chirurgické organizace International College of Surgeons. Po pečlivé a dlouhodobé přípravě se uskutečnil od 9. do 12. září v Praze a v Plzni. Vedle odborného významu se organizátorům beze zbytku podařil záměr představit stovkám účastníků ze světa Českou republiku jako vyspělou zemi, která úspěšně dohání zpoždění z období totality. Zemi s dobrým zdravotnictvím přes všechny jeho problémy a pseudoproblémy, zemi s vyspělou kulturou, pohostinnými lidmi, pracovitými organizátory, krásnými místy a s dobrou stravou a nápoji. Nadšení vyvolal koncert v synagoze, kde orchestr Divadla J. K. Tyla předvedl ukázky české hudby ve stylu a na úrovni, která předčila všechna čekávání. (Domažlický deník, 18. 9.)

jd, ilustrace Jiří Stach

Kalendárium

Jednou z židovských rodin, která byla za své podnikatelské zásluhy povýšena císařem Františkem Josefem I. do šlechtického stavu, byli i Kohnové, kteří následně přijali příjmení von Kahler. Z řady významných členů rodiny stojí za připomenutí především sociolog, pedagog a literát **ERICH VON KAHLER**, který se narodil před **130 lety, 14. října 1885** v Praze (zemřel 28. 6. 1970 v Princetonu, USA), syn Rudolfa von Kahlera (1852 Golčův Jeníkov–1932 Vídeň) a Paulliny von Kahlerové, rozené Schwarzové (1862 Brno–1951 Princeton). Erichovým bratrančem byl malíř Eugen von Kahler.

Erich von Kahler odmítl pokračovat v rodinné podnikatelské tradici a dal přednost vzdělání, vědě a umění. Postupně studoval na univerzitách v Mnichově, Berlíně, Heidelbergu a Freiburgu literaturu, historii, dějiny umění, psychologii a sociologii. Po získání doktorátu na Vídeňské univerzitě (1911) se usadil v Bavorsku, cestoval po Evropě a přednášel. Zde se také dostal do kontaktu s významným sociologem Maxem Weberem.

Po nástupu Hitlera k moci v roce 1933 se Kahler prozřetelně nevrátil z rakouského pobytu a přes Československo, Švýcarsko a Anglii emigroval v roce 1938 do USA, kde o šest let později získal občanství. V nové domovině pracoval jako vysokoškolský pedagog, mj. dlouhá léta přednášel jako profesor na Princetonské univerzitě a hostoval na řadě jiných škol, včetně Univerzity v Manchesteru. Kolem sebe také vytvořil „Kahlerův kruh“ – neformální debatní uskupení různých židovských intelektuálů a vědců, kteří utekli ze střední Evropy. Patřili sem mj. Hermann Broch, Albert Einstein a Thomas Mann. S posledními dvěma muži se Kahler také blíže přátelil. Jeho sociologizující díla často reflektovala politické otázky a vztah společnosti a moderní vědy a technologického pokroku. Kahler byl rovněž protivaletickým aktivistou a nadšeným sionistou.

České země daly světu několik významných vědců, mezi ty méně známé patří olomoucká rodačka matematicka **OLGA TAUSSKY-TODDOVÁ** (nar. 30. 8. 1906). Zemřela před **20 lety, 7. 10. 1995** v americké Pasadena. Pozdější držitelka několika ocenění

a členka řady vědeckých institucí se narodila jako druhá ze tří dcer židovských rodičů Idy Tauskové, rozené Pollachové, a Julia Davida Tauského. Roku 1909 odešla rodina do Lince, kde otec získal místo strojního inženýra. Olze se dostalo velmi dobrého vzdělání – na Vídeňské univerzitě absolvovala matematiku. V této době se také účastnila schůzek tzv. vídeňského kruhu – neformálního filosofického uskupení vědců především z matematických a přírodovědných oborů (členy byli např. Rudolf Carnap či Ludwig Wittgenstein).

Kvůli zhoršující se politické situaci odešla O. Tauská roku 1935 do Británie,

Olga Tausky-Toddová. Foto archiv.

kde působila na jedné z fakult na Univerzitě v Cambridgi a později na Londýnské univerzitě, kde se také seznámila se svým budoucím manželem, britským matematikem Johnem Toddem (1911–2007). V době druhé světové války pak pracovala v Národní fyzikální laboratoři na vývoji letadel, po válce odjeli manželé do USA, kde od roku 1957 O. Tausky-Toddová vyučovala na Technologickém institutu v Kalifornii. Ve svém díle

se věnovala zejména algebře a později teorii matrixu.

RADEK AUBRECHT

Před **80 lety, 23. 10. 1935**, zemřel v Praze operní pěvec a režisér **EMIL POLLERT** (pův. jménem Emil Popper, nar. 20. 1. 1877). Pocházel z Liblice u Mělníka, zpěv studoval u Františka Pivody a poté u Moritze Wallersteina. Divadelní dráhu začínal v operách, operetách a též činohrách u olomouckého německého divadla (1898–1900). Hostoval u Bauerovy kočovné divadelní společnosti, se kterou v roce 1899 procestoval Bukovinu a Sedmihradsko. Roku 1900 byl angažován do opery pražského Národního divadla, kde působil téměř až do své náhlé smrti, v letech 1921–1935 setrval i ve funkci režiséra opery. Emil Pollert byl basovým zpěvákem, znalci mluví o jeho „sytém, jadrném, zvučném, ohebném a vyrovnaném hlasu, jenž se od hrubozrnnosti přetvořil do měkké a sametové barvy“. Jako pěvec se proslavil hlavně rolemi v operách B. Smetany, A. Dvořáka a W. A. Mozarta: Kecala, Figara či Papagena, jako režisér nastudoval mj. opery *Turandot*, *Jakobín*, *Don Juan*, *Rusalka* či *Piková dáma*. Od září 2014 ho připomíná pamětní deska na domě ve Špálově ulici v Praze 6.

am

Ad: Rch 9/2015

V zářijovém *Roš chodeš* je na straně 28 zmínka o nové synagoze v Riu de Janeiro, že „nese jméno po zemřelém filantropovi Edmondovi Sardovi“. Ten filantrop se ale jmenoval Edmond Jacob Safra, ne Sard či Sarde.

Edmond Safra žil po dlouhá léta v Ženevě a vlastnil tu dvě banky, Trade Development Bank (TDB), kterou prodal ještě za svého života American Express, a Republic National Bank of New York (Suisse, RNB), která byla po jeho smrti prodána HSBC, The Hongkong and Shanghai Banking Corporation (ta, byť založena na Dálném východě, je banka britská).

Během své IBM kariéry jsem často pracoval v obou bankách. Jednou v TDB mě jejich IT šéf, sefardský Žid, pozval na oběd do horních pater budovy, kam se vozilo jídlo z nedaleké košer restaurace. Když jsem se zeptal, co se děje, řekl mi, že „patron“, tj. Edmond Safra, není rád, že pracuji u něho a chodím jíst trejfe. Ujistil jsem ho, že trejfe nejím a že by bylo blbě, kdybych si hrál na primadonu a nejedl s jeho IT lidmi, se kterými již po léta pracuji. No ale glatt košer to také nebylo.

Safra nebyl z těch Židů, co se rádi ukazovali. Při různých židovských událostech zůstal spíše nenápadně vzadu. Ale byl mimořádně štedrý, věnoval za svého života miliony na dobročinnost. I když byl velmi ortodoxní, dával pravidelně dary i ženevské reformní židovské komunitě, která ze začátku pronajímala své místnosti v jeho budově.

Edmond Safra. Foto archiv.

Edmond Safra zemřel 67letý 3. prosince 1999 udušením z kouře při požáru, který založil jeho ošetřovatel, aby ho pak mohl zachránit a získal si jeho obdiv. Všechny jeho banky (i ty v USA) byly po jeho tragické smrti prodány, peníze byly předány do dobročinné nadace, které šéfuje jeho žena Lily.

Edmond J. Safra je pohřben na ženevském židovském hřbitově ve Veyrieru, který je de iure ve Francii.

KAREL WIENER

Keith Lowe

ZDIVOČELÝ KONTINENT

Evropa po druhé světové válce

■ Ačkoli válka skončila oficiálně v květnu 1945, trvalo celé desetiletí, než se Evropa opět postavila na nohy. Válka zanechala třicet milionů obětí, rozvrátila ekonomiku a instituce, kriminalita se vymkla kontrole a lidé čelili všudypřítomnému hladu. Lowe vykresluje prostřednictvím pestrého výběru konkrétních lokalit obraz chaosu prvního poválečného roku, roku msty na nepřátele a kolaborantech, znovuoživeného antisemitismu, k němuž paradoxně vedlo osvobození vězňů koncentračních táborů, a dalších monstrózních etnických čistek, které zbavily domovů desítky milionů lidí. Úspěšná kniha čerpající z primárních zdrojů aspiruje na základní příručku k dějinám poválečné Evropy a její opětovné konsolidace.

Vydalo nakl. Paseka v Praze r. 2015. Z angličtiny přeložily Zuzana Šťastná a Marie Šmilauerová; 424 stran, dop. cena 489 Kč.

Rolf Rendtorff

HEBREJSKÁ BIBLE A DĚJINY

Úvod do starozákonní literatury

■ Přední znalec Starého zákona R. Rendtorff (1925–2014) vytvořil knihu, která přehledně a systematicky shrnuje současné poznatky starozákonního bádání. Její první část přináší přehled starších izraelských dějin, který zároveň zahrnuje starozákonní tradice; druhá část konfrontuje starozákonní literaturu, zvláště její druhy a žánry, s konkrétní tváří života ve starém Izraeli; nejobsáhlejší třetí část je věnována jednotlivým spisům Starého zákona.

Vydalo nakl. Vyšehrad v Praze roku 2015. Z němčiny přeložil Jiří Hoblík. 376 stran, dop. cena 398 Kč.

Franz Werfel

ČTYŘICET DNŮ

■ Přímým podnětem pro napsání románové epopoje *Čtyřicet dnů* byla pro autora v roce 1929 návštěva v damašské továrně na koberce, kde pracovaly zmrzačené děti arménských uprchlíků. Byly to oběti genocidy, již se na Arménech dopustila turecká armáda takřka na konci první světové války, údajně pro zajištění týlu.

Čtenáře dodnes uchvacuje mravní síla příběhu, líčícího hrdinství hloučku špatně vyzbrojených arménských sedláků, kteří dokázali čelit mnohonásobně přesile nepřátel. Z rozsáhlého díla Franze Werfela je román *Čtyřicet dnů* nejznámější a nejslavnější, v češtině vychází již posedmé.

Vydalo nakl. Vyšehrad v Praze roku 2015. Z němčiny přeložil Hanuš Karlach. 752 stran, dop. cena 448 Kč.

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

Muzeum moderního umění v Tel Avivu.
Foto Jiří Daniček.

KONFERENCE CENTRA ŽIDOVSKÝCH STUDIÍ

■ Pražské centrum židovských studií ve spolupráci s Kantor Center for the Study of Contemporary European Jewry při Telavivské univerzitě pořádá ve dnech **13.–15. října** svou již 4. výroční mezinárodní konferenci, která se koná, tradičně v Clam-Gallasově paláci (Husova 20, Praha 1).

Mezi tématy konference naleznete reprezentaci Židů a židovství v současné evropské kultuře, literatuře a médiích; téma identit(y); paměť a připomínání holocaustu; soudobý antisemitismus či interakce minorit a náboženských skupin. Probírané oblasti představí přední domácí i zahraniční odborníci. Program naleznete na adrese pejs.ff.cuni.cz. Konference bude vedena v angličtině, vstup je volný.

DVAKRÁT ZACHRÁNĚNÉ DÍTĚ

■ Spolek Orot v Brně pořádá dne **15. října** od 10 hodin v brněnském Mahenově divadle přednášku pana Thomase Graumanna, který patří k zachráněným Wintonovým dětem. Svůj životní příběh vypráví jako průřez historickými událostmi v letech 1938–1945. Je to příběh člověka, který přišel o celou rodinu, přesto dokázal odpustit, stal se zdravotníkem a pracoval jako misionář na Filipínách.

Po přednášce proběhne pokládání stolpersteinů ve 13.00 v Králově Poli na Pálackého 119, v rodišti pana Graumanna, a tentýž den ve 14.30 v Těšanech u Brna před zámek. V Těšanech bude ve 18.00 následovat beseda pro veřejnost. Vstupné na přednášku je 40 Kč. Rezervace vstupenek na e-mailu: orotbrno@seznam.cz, kontakt: Lenka Veselá, 739 555 459.

SPRAVEDLIVÝ RISKUJE

■ Srdečně zveme na prezentaci knihy *Spravedlivý riskuje*. Koná se **26. října** v 19.00 v kapli Italského kulturního insti-

tutu (Šporkova 14, Praha 1). Kniha přibližuje osudy v Čechách zatím málo známé, ale významné postavy československého odboje Karla Weiricha, vatikánského zpravodaje ČTK a zachránce Židů v Itálii. K. Weirich byl navržen na udělení státního vyznamenání in memoriam 2015.

Prezentace se zúčastní autor knihy Alberto Tronchin, neteč Karla Weiricha Helena Weirichová, pozvání přijali i kardinál Dominik Duka OP a italský velvyslanec Aldo Amati. Spolupořadatelem je kromě Italského kulturního institutu a Karmelitánského nakladatelství také organizace Gariwo, která otevírá v různých zemích tzv. Zahrady spravedlivých a usiluje o zřízení jedné Zahrady i v Praze (více informací naleznete na cz.gariwo.net). Jeden z prvních stromů v pražské Zahradě spravedlivých by měl být zasazen právě na památku Karla Weiricha.

IZRAELSKÁ KULTURA V ŘÍJNU

■ V říjnu a v listopadu bude na turné po ČR vynikající izraelský saxofonista Shauli Einav; odehraje celkem 11 koncertů v různých městech: **28. 10.** vystoupí v Českých Budějovicích, **29. 10.** v Týništi nad Orlicí, **30. 10.** v Pardubicích, **31. 10.** v Olomouci a **1. a 2. listopadu** v Praze (více viz na www.shaulieinav.com/shows).

■ V Krajské vědecké knihovně Liberec se **7. října** v 16.30 otevře fotografická výstava TLV24 Pavlína Schultz, která zachycuje proměnu ikonických míst Tel Avivu během 24 hodin; součástí vernisáže bude i přednáška architekta Daniela Zisse o architektuře Tel Avivu.

■ V Mladé Boleslavi se ve dnech **5.–22. října** konají Dny Izraele. Zahrnují přednášky, výstavy, koncert a jejich hlavní událostí bude **16. 10.** v Městském divadle premiéra izraelské divadelní hry *Mikve*. Autorka hry Hadar Galron se v předvečer premiéry, **15. 10.**, zúčastní debaty s diváky.

■ Během festivalu Spectaculo Interesse v Ostravě vystoupí **6. 10.** soubor Galilejského multikulturního divadla.

■ Izraelské filmy soutěží v půli října na Mezinárodním festivalu studentských filmů v Písku (viz www.filmfestpisek.cz).

MAGAZÍN V TEREZÍNĚ

■ V Terezíně (náměstí ČSA 87) je od října otevřen nový moderní multifunkční prostor pro kulturu a vzdělávání s názvem Magazin. Zahrnuje galerii, obchod s českým designem a knihami (mj. na židovská témata) a také výtvarnou dílnu. Od **3.–30. října** je zde přístupný cyklus škrábaných kreseb Marka Škubala s názvem *Bůh odporných věcí 2* (kurátorem výstavy je Otto M. Urban).

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, Praha 1, společenský sál)

Káva o čtvrté

■ V pondělí **12. října** uvítáme na „Kávě“ zajímavého hosta: přijde doc. MUDr. **Radvan Bahboub**, Ph.D., psycholog, lékař, matematik a kouč. Vystudoval matematickou statistiku a teorii pravděpodobnosti na MFF UK, psychologii na FF UK, arteterapii na PedF JU a všeobecné lékařství na 3. LF UK. Kavárna je přístupná od 14.30, program začíná v 15.30. Připravil a moderuje: Honza Neubauer.

Podvečer Yvonne Přenosilové

■ V pondělí **19. října** od 15.00 uvítáme zpěvačku swingu, šansonu a blues **Hanku Křížkovou**.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V PRAZE**

(Maiselova 15, Praha 1, 3. patro)

■ 15. 10. v 18.00: **Verdikt v Maďarsku** (2013, 108 min, české titulky). Projektce dokumentárního filmu Eszter Hajdú za přítomnosti autorky. Díky neustálé přítomnosti kamer v soudní síni se režisérce Eszter Hajdú podařilo zachytit dramatický průběh procesu z let 2011–2013 se čtyřmi maďarskými přívrženci krajní pravice, kteří byli obviněni ze série rasově motivovaných vražd šesti Romů. Vstup volný.

■ 21. 10. v 18.00: **Abayudaya – Židé z Ugandy**. Židovská komunita Abayudaya vznikla zhruba před sto lety. O historii i současnosti tohoto pozoruhodného společenství promluví za doprovodu bohatého obrazového materiálu absolventka pražské HTF UK a Bar-Ilanovy univerzity v Ramat Gan Ivana Yael Brunner-Nepalová, která v této komunitě pobývala. Vstupné 30 Kč.

■ Nedělní program pro děti a jejich rodiče: 11. 10. ve 14.00: **Lviček Arje slavi Simchat Tóra**. Dozvíte se, co je to svitek Tóry, jakým písmem je psán, a společně si ho zkusíte vytvořit. Prohlídka: Klausová synagoga. Jednotné vstupné 50 Kč.

■ Výstava v prostorách OVK: **Jiří Winter Nepřakta: známý i neznámý**. Do 22. 10. od po–čet 12–16, pá 10–12.

**PROGRAM ŽMP
V MAISELOVĚ SYNAGOZE**

(Maiselova 10, Praha 1)

■ 1. 10. v 19.30: **Ančerlovo kvarteto**. Během koncertu zazní *Smyčcový kvartet č. 1 Kreutzerova sonáta* od L. Janáčka, *Smyčcový kvartet č. 3* od V. Ullmanna a *Smyčcový kvartet č. 3 D dur* od A. Dvořáka. Vstupenky na koncert si můžete zakoupit v Maiselově synagoze nebo v Informačním a rezervačním centru ŽMP. Vstupné 150 Kč.

**KULTURNÍ
POŘADY**

Maiselova synagoga. Foto Dana Cabanová.

■ 7. 10. v 19.00: **Arnošt Goldflam: Povídky (Vymyšlení vlastního života)**. Večer autorského čtení a poutavého vyprávění režiséra, herce, dramatika a spisovatele. Uslyšíte výběr z jeho povídek inspirovaných příběhy z vlastního života i života jedné brněnské židovské rodiny podávané s humorem jemu vlastním. Vstupné 90 Kč.

■ 14. 10. v 19.00: **Pravicový extremismus: mezi Maďarskem a Českou republikou**. Rasově motivované vraždy šesti maďarských Romů v letech 2008–2009 šokovaly celou Evropu. Soudní případ s dopadenými vrahy bedlivě sledovala maďarská dokumentaristka Eszter Hajdú (*Verdikt v Maďarsku*, 2013), která bude hlavním hostem tohoto večera. Dále přijali naše pozvání novinářka a tisková mluvčí ministra pro lidská práva Jarmila Balážová, zakládající ředitelka organizace In Iustitia Klára Kalibová a zástupce serveru Romea.cz František Biskár. Moderuje redaktor *Maskilu* Pavel Kuča.

■ 19. 10. v 19.00: **Max Brod: 10+2**. Desetisvazkové vydání vybraných spisů Maxe Broda (Wallstein, 2013–2015) v edici H. G. Kocha a H. D. Zimmermanna bude brzy rozšířeno o další dva svazky. Edice chce představit Brodovu tvorbu od raných pražských próz válkou po romány napsané v Izraeli. Pozvání k rozhovoru přijali prof. Hans Dieter Zimmermann a Barbora Šrámková, autorka knihy *Max Brod und die tschechische Kultur*. Během večera zazní ukázky z Brodových textů v podání Jana Hartla. Pořad se koná ve spolupráci s Pražským literárním domem autorů německého jazyka. V němčině se simultánním tlumočením do češtiny. Vstup volný.

■ 26. 10. v 19.00: **Naše 20. století: pohled z druhé strany**. Pokračování úspěšného pamětnického cyklu, v němž se zaměříme na příběh českých Židů ve 20. století v prolínání židovské a nežidovské perspektivy. Naše pozvání přijaly Libuše Příbová (*1925) a Bohumila Havránková (*1927). Moderuje Petr Sokol. Vstup volný.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ**

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

■ Nejen-li uvedeno jinak, začínají pořady v 18 hodin a vstupné na ně je 30 Kč.

■ 4. 10. v 10.30: **Kam patří mezuzá?** Další setkání z nového cyklu nedělních dětských dílen *Šalom, vítejte u nás!* umožní nahlédnout do tradiční židovské domácnosti. Ve výtvarné dílně se děti se svými rodiči např. dozvědí, co je to mezuzá, kde a proč se nalézá. Akce se koná v sále Turistického a informačního centra ŽOB na židovském hřbitově v Brně-Židenicích. Vstupné 30 Kč.

■ 8. 10. v 17.00: **Cesty zmizení. Židovská a romská paměť Zadněstří** – vernisáž výstavy, která se věnuje dosud nevyprávěným osudům Židů a Romů za druhé světové války deportovaných do rumunských vyhlazovacích táborů v Zadněstří. Při příležitosti zahájení výstavy se bude konat diskuse s autorkou Annou Abakunovou (absolventkou Dněpropetrovské státní univerzity) na téma Temná historie Podněstří a její vliv na dnešní společnost v Moldavsku, Rumunsku a Ukrajině (v angličtině, překlad zajištěn). Výstava potrvá do konce října. Vstup volný.

■ 13. 10.: **Ženy a ženský prvek v judaismu s ohledem na cyklus času a svátky**. Ačkoli informace o životě žen v judaismu nejsou běžné, zachovaly se zprávy o jejich vlastní spirituální aktivitě a vnímání, známé jsou např. východoevropské kajicné modlitby žen (hebrejsky „tchinot“, jidiš „tchines“). Přednáška Terezie Dubinové. Ve spolupráci s ŽOB.

■ 15. 10.: **Deník z kibucu**. Beseda nad stejnojmennou knihou s novinářem a reportérem (v letech 2009–2014 šéfredaktorem Portálu české literatury) Jaroslavem Balvínem o jeho pobytu v Izraeli a práci v kibucu Ejn Gev u Galilejského jezera. J. Balvín hledal také české stopy – knihou prochází několik českých osudů, které vyprávějí přímí účastníci nebo jejich potomci. Ve spolupráci s ŽOB.

■ 20. 10.: **Židovská identita v českých zemích v letech 1945–1989**. Přednáška Blanky Soukupové z UK v Praze se bude zabývat především vývojem moravské a brněnské židovské identity a přínosem moravských osobností – Richarda Federa, Bertholda Wolfa, Alexandra Neufelda, Isidora Fleischera, Jakuba Gronnera a JUDr. Bedřicha Basse.

■ 27. 10.: **O konverzi k judaismu**. Přednáška rabína Daniela Mayera nabídne historický pohled na konverzi, představí praxi, jak je dnes v Izraeli, a poskytne aktuální pohled na problémy s konverzí v ČR. Na místě lze zakoupit Mayerovu knihu, která vyšla v roce 2010 v nakladatelství Oikoyemh.

LAUDEROVY ŠKOLY

■ **Zahájení školního roku:** Malou školní slavnost si letos užili jen prvňáčci, které za přítomnosti rodičů uvítala třídní učitelka Iva Ratajíková. Přestavba školy byla v plném proudu a vše pokračovalo dle harmonogramu, přesto ještě koncem srpna vypadala škola jako zaprášené stavení. V úterý 1. září jsme ale žáky přivítali v relativně upravených, leč pro některé třídy provizorních prostorách. Děkujeme studentům, rodičům i kolegům za trpělivost a všechny srdečně zveme na prohlídku nových učeben, která se uskuteční v říjnu 2015 – viz níže.

■ **Prohlídka nových prostor Laudero- vých škol:** Zveme všechny (pra)rodiče dětí LŠ, studenty, přátele školy, členy ŽOP a naše absolventy na prohlídku nově zrekonstruovaných prostor LŠ. Koná se v úterý 20. října, interiéry budou přístupné od 17 do 19 hodin. Budete si moci prohlédnout nové učebny, družinu, přistavěné patro a další úpravy, které škola přes léto doznala. Současně je to příležitost, jak se potkat, popovídat si. Rádi vás uvidíme.

Po celou dobu bude k dispozici také vedení školy, v rámci jedné z učeben budeme připraveni zodpovědět dotazy týkající se chodu školy a plánovaného otevření 6. třídy v září 2016. Více na www.lauder.cz. *ip*

VEČERNÍ ŠKOLA TOMANA BRODA V JÁCHYMCĚ

■ Srdečně vás zveme na cyklus podzimních přednášek pamětníka holokaustu a historika Dr. **Tomana Broda** o fenoménech moderních českých dějin, které jsou často nahlíženy převážně jednostranně a často brání náhledu v širších souvislostech důležitých pro orientaci v současném dění. Program: úvodní přednáška Dr. Tomana Broda, ve které nastíní své hlavní teze, následná diskuse s účastníky ve stylu kulatého stolu.

Program moderuje Peter Sokol, lektor ITI. První přednáška se koná **13. října** od 18 hodin v budově bývalé židovské školy v Jáchymově ulici 3, Praha 1.

První téma: *Malé Rakousko-Uhersko. Národnostní problematika první československé republiky.* Když se na podzim roku 1918 zhroutil Rakousko-Uhersko, doufal T. G. Masaryk, že na jeho troskách vznikne nová střední Evropa, že následnické státy budou vedeny demokratickými, humanistickými ideály, že nastolí a zajistí v tomto geopolitickém prostoru trvalý mír. Splnila se původní Masarykova vize demokratické střední Evropy? Jak se čeští představitelé s problémem národnostní pestrosti vzniklého státu vyrovnávali a vyrovnali?

■ **Termíny a témata dalších programů:** dne **10. 11.:** *Čas strasti i naděje, čas činu i odplaty, Období Protektorátu Čechy a Morava;*

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

dne **1. 12.:** „*Konečné řešení národnostní otázky.*“ *Poválečné vyhnání německého obyvatelstva z českých zemí.* *tš*

PROGRAM BEJT SIMCHA

■ Bejt Simcha pořádá ve dnech **9.–11. října** víkendový pobyt pro rodiny s dětmi. Bližší informace na kehila@bejsimcha.cz nebo na tel.: 603 393 559.

■ Dne **17. 10.** se koná v Bejt Simcha šacharit od 10.30.

■ **Pravidelné akce:** Ivrit – hodiny hebrejštiny pro začátečníky v úterý od 18.00; kurz pro pokročilé ve čtvrtek od 18 hodin; pro středně pokročilé od 19.30. Úvod do judaismu v úterý od 19.45, kabalat šabat se koná v pátek od 18.00 *bs*

KONCERT

PRO NICHOLASE WINTONA

■ Muzika judaika uvádí **23. října** od 19.30 hodin v Betlémské kapli v Praze koncert na počest sira Nicholase Wintona. Na programu je symfonická svita *Shalom Winton* od hudebního skladatele Jaromíra Vogela. Vstupenky lze zakoupit v systému Ticketportal a Ticket Art, informace a rezervace vstupenek: Blanka Vogelová, 730 020 260, muzikajaidaika@seznam.cz *bv*

KULTURNÍ PROGRAM

DSP HAGIBOR

■ 14. října v 10.30: Klavírní koncert – hraje Igor Tausinger.

■ 20. října v 10.30: Klavírní matiné – hraje prof. Radoslav Kvapil.

■ 29. října v 15.30: Klavírní odpoledne – hraje Božena Steinerová a její hosté.

■ **Výstavy:** *Ohlédnutí* – obrazy Lojzy Štyndla, *Eretz* – fotografie Jindřicha Buxbauma, *Co se do Obecních novin nevešlo II* – fotografie Petra Balajky.

VÝZVY

■ Hledáme našeho pravého dědečka, o kterém víme s jistotou, že je maďarský Žid (resp. jeho předkové byli maďarští Židé), pravděpodobně žil v emigraci, nyní je v Praze a bude mu 90 let. Keresstük a nagyapánkat. Ismerte a Cieslar családót és a mi közeli rokonunk? Nagyon szeretnénk megismerni Önt. Kérjük, lépien kapcsolatotba velünk. Elérhetőségünk: Olga Cieslarová, 773 196 619.

KKL–JNF

■ Pražská kancelář Keren Kajemet leJisrael – Jewish National Fund si vás dovoluje pozvat na představení knihy generála Avigdora Kahalaniho *Tanky, které zachránily Izrael.* Koná se dne **12. října** v prostorách Ministerstva kultury, Maltézské náměstí 1, Praha 1, od 14 hodin. *mp*

NOVÁ TÓRA PRO BRNĚNSKOU OBEC

Ve čtvrtek 12. srpna převzal na vídeňském letišti předseda brněnské židovské obce Jáchym Kanarek z rukou sofera Netanela Flumenbauma, syna rabína sofera Moshe Flumenbauma, novou Sefer Tóru. Po dlouhých letech je to první nová kniha zákona na Moravě. Brněnská obec se konečně dočkala nového svitku, který bude zatím uložen v trezoru, kde vyčká do ledna příštího roku, aby jej rabín a sofer, písař Moshe Flumenbaum dokončil a způsobilý k předání členům brněnské komunity k užívání.

Úkolem sofera bude přišit svitek na dvě dřevěné tyče s kotouči a nástavci (*acej chajim* – stromy života) a připravit ji ke slavnostnímu vnesení do synagogy a doposání posledních písmenek. Kromě samotného svitku zadala brněnská obec zkušenému a osvědčenému mistru stříbrníkovi, Zdeňku Linkovi z Jablonce nad Nisou, zhotovení koruny Tóry, štítu a ukazovátka. Štít bude odlit galvanoplasticky. Předlohou byl vybraný štít na Tóru ze sbírky Židovského muzea v Praze, vyrobený roku 1821 brněnským stříbrníkem Franzem Kaltenmarkerem. Ten v prvních desetiletích 19. století z velké části pokrýval svými výrobky potřeby židovských obcí na celém území Moravy.

Koruna Tóry bude rovněž vyrobena podle předlohy Franze Kaltenmarkera z roku 1819. Konečné rozměry budou stanoveny podle rozměrů Sefer Tóry.

Ukazovátka na Tóru bude zhotoveno obdobnou technologií jako koruna. Nové ukazovátka bude pravděpodobně rovněž odvozeno z práce brněnského stříbrníka Franze Kaltenmarkera.

Osmdesát procent z celkových výrobních nákladů je hrazeno z dotace EHP a Norských fondů, zbylých dvacet procent je spoluúčast brněnské obce. Pláštík na Tóru bude utkána firmou Penn and Fletscher v USA podle uměleckého námětu známého židovského výtvarníka Marka Podwala.

Je milou povinností poděkovat brněnskému rabínovi Menaše Klimentovi, který se velmi aktivně podílel na získání Tóry, poděkování patří i Židovskému muzeu v Praze za mimořádnou vstřícnost a podporu projektu zhotovení nových textilií a stříbrných doplňků pro brněnskou synagogu. *Petr Špunar*

ŽNO BRATISLAVA

V **októbri** blahoželáme našim členom: pani Viera Delmárová – 83 rokov; pán Peter Drobny – 60 rokov; pán Jakub Frey – 93 rokov; pani Mária Inczeová – 77 rokov; pán Peter Kurz – 80 rokov; pani Ula Pastirčáková – 65 rokov; pani Jana Pospíšilová – 50 rokov; pán Arnošt Richter – 85 rokov; pán Ján Schwarz – 79 rokov; pán Prof. Ing. Juraj Stern – 75 rokov; pani Alena Strapková 72 rokov, a pani Marianna Široká – 83 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **říjnu** oslavují své narozeniny: pan Vít Bartoš, nar. 21.10. – 52 let; pani Genovéva Dostálová, nar. 29.10. – 65 let; pani Sandra Látalová, nar. 3.10. – 29 let; pan Radek Maník, nar. 14.10. – 48 let; pani Miriam Navrátilová, nar. 15.10. – 45 let; pan Michal Pelíšek, nar. 9.10. – 35 let; pani Milada Slunská, nar. 14.10. – 86 let; pani Marie Sudová, nar. 9.10. – 76 let, a pani Susana Urbanová, nar. 6.10. – 82 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **říjnu** oslavují: pani Petra Čepková, nar. 10.10. – 43 let; pani Eva Erbenová, nar. 24.10. – 85 let; pan Ing. František Fendrich, nar. 24.10. – 63 let; pan Jaroslav Achab Haidler, nar. 13.10. – 57 let; pan Jakub Hromádka, nar. 4.10. – 19 let; pan Derek Lowenthal, nar. 3.10. – 68 let; pan Vladimír Palkovič, nar. 6.10. – 66 let; pan Vladimír Poskočil ml., nar. 4.10. – 51 let; pani Martina Sládková, nar. 9.10. – 36 let; pan Ing. Jiří Vejvoda, nar. 12.10. – 65 let, a pani Tereza Vejvodová, nar. 3.10. – 27 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO KARLOVY VARY

V **říjnu** oslaví narozeniny: pan Ladislav Guttman, nar. 7.10. – 61 let, a pani Magdaléna Swinkelsová, nar. 24.10. – 89 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO KOŠICE

V **októbri** oslaví narodeniny: pani Katarína Barkányiová, nar. 4.10. – 62 rokov; pán Eugen Blau, nar. 9.10. – 75 rokov; pani MUDr. Heda Forbátová, nar. 28.10. – 65 rokov; pán Tomáš Gregor, nar. 19.10. – 64 rokov; pán Alexander Malý, nar. 12.10. – 63 rokov; pani PhMr. Zuzana Szántová, nar. 10.10. – 89 rokov; pani MUDr. Katarína Šalamonová, nar. 3.10. – 62 rokov, a pán Tibor Šimonovič, nar. 25.10. – 63 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ZPRÁVY Z OBCÍ

ŽO LIBEREC

V **říjnu** oslaví jubilea: slečna Ester Adamová, nar. 5.10. – 17 let, a pan Walter Wiener, nar. 27.10. – 86 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **říjnu** oslaví narozeniny tito naši členové: pan Pavel Buxbaum, nar. 4.10. – 60 let; pani Alžběta Dostálová, nar. 11.10. – 79 let; a pani Helga Smékalová, nar. 28.10. – 85 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **říjnu** oslaví narozeniny: pani Dana Jeřábková, nar. 2.10. – 76 let; pani Olga Komárková, nar. 16.10. – 52 let; a pani Bc. Anastázie Osičková, nar. 20.10. – 69 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **říjnu** oslaví narozeniny: pani Alena Popperová, nar. 3.10. – 83 let; pan Ing. Miroslav Lederer, nar. 5.10. – 68 let; pan Ing. Arnošt Oliva, CSc., nar. 15.10. – 83 let; pani MUDr. Eva Havlová, nar. 18.10. – 63 let; pan Jan Stadler, nar. 22.10. – 77 let; pan Mgr. Michal Foršt, nar. 22.10. – 52 let; a pan MUDr. Vilém Lederer, nar. 27.10. – 73 let. Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **říjnu** oslavují narozeniny: pani Helena Dvořáková, nar. 15.10. – 81 let; pan Tomáš Holitscher, nar. 18.10. – 85 let;

paní Hana Hornová, nar. 22.10. – 82 let; pani Natela Jinjikhshvili, nar. 2.10. – 75 let; pan Evžen Jokl, nar. 22.10. – 83 let; pani Eva Klingerová, nar. 25.10. – 87 let; pani Blanka Klinkeová, nar. 10.10. – 91 let; pani Taťána Lukešová, nar. 21.10. – 88 let; pani Dagmar Lukešová, nar. 6.10. – 92 let; pan Zdeněk Makovec, nar. 23.10. – 83 let; pani Viera Marvinová, nar. 28.10. – 93 let; pan Milevoj Slačálek, nar. 21.10. – 89 let; pani Judita Timpllová, nar. 8.10. – 88 let; pani Judis Urbanová, nar. 2.10. – 75 let; pani Eva Vaňousová, nar. 8.10. – 89 let; pan Josef Vinař, nar. 26.10. – 81 let, a pan Rolf Wiener, nar. 1.10. – 81 let. Jubilantům přejeme hodně zdraví a spokojenosti. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtí oprava:

Dne 28. června zemřela ve věku 99 let pani Františka Kindová, pohřb se uskutečnil 30. 6. v obřadní síni NŽH v Praze, obřad provedl vrchní zemský rabín Efraim Sidon.

Dne 14. července zemřela ve věku 92 let pani Jaroslava Hrudová.

Zichronan livracha!

Za nesprávné uvedení věku výše uvedených zemřelých v *Rch* 8/2015 se rabínát omlouvá.

ŽNO PREŠOV

V mesiaci **september** sa dožila jubilea členka našej obce pani Judita Gregušová, nar. 4.9. – 87 rokov.

Ad mea veesrim šana!

V mesiaci **október** sa dožívajú jubileí tito členovia ŽNO Prešov: pani Lívia Peterová, nar. 12.10. – 86 rokov, a pán MUDr. Ladislav Szántó, nar. 13.10. – 83 rokov. Všetkým jubilantom želáme pevné zdravie, šťastie, pokoj a pohodu v kruhu najbližších.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **říjnu** oslaví narozeniny: pan Alexander Lebovič, nar. 28.10. – 75 let; pan Vojtěch Merta, nar. 24.10. – 19 let; pan Kurt Wiener, nar. 6.10. – 78 let, a pani Zuzana Kirilaková, nar. 2.10. – 34 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **říjnu** oslaví své narozeniny pani Eva Kotrbová, pani Dana Šaferová a pani Mgr. Yvona Šaferová. Jmenovaným přejeme hodně zdraví a osobní pohody.

Ad mea veesrim šana!

POMOC BĚŽENCŮM

Evropští Židé pomáhají běžencům prchajícím ze Sýrie a dalších zemí: Židovská komunita v Maďarsku vybrala pro uprchlíky, kteří putují přes Budapešť, finanční hotovost ve výši pět tisíc dolarů a přibližně půl tuny jídla. Představitelé hlavních francouzských židovských skupin sepsali deklaraci principů pro koordinovanou pomoc syrským uprchlíkům. Mj. obsahuje závazek, že tyto skupiny budou pomáhat běžencům hlavně v administrativních a zdravotnických záležitostech.

V Americe vyzývá k pomoci především syrským běžencům židovská organizace HIAS (Hebrew Immigrant Aid Society), která spustila petici, vyzývající prezidenta Obamu, aby otevřel zemi dalším sto tisícům Syřanů.

IZRAEL POMÁHÁ V ŘECKU

V předvečer židovského Nového roku, 13. září, zachránili pracovníci izraelské humanitární organizace IsraAid z loďky, která se začala potápět u břehů Řecka, několik uprchlíků ze Sýrie, Afghánistánu a Pákistánu, včetně dětí. IsraAid pomáhá též na řeckém ostrově Lesbos, kde rozdává běžencům vodu, jídlo, léky, cestovní informace, a dokonce i kočárky a dětská nosítka. Izraelské týmy operují také na srbsko-maďarské hranici.

CORBYN V ČELE LABOURISTŮ

V září zvítězil ve vnitrostranických volbách britských labouristů šestašedesátiletý přestavitel krajně levicového křídla strany Jeremy Corbyn. Corbyn je politik, který se netají svými protizraelskými a protiamerickými názory: představitele teroristických hnutí Hamás či Hizballáh označil za své „přátele“, obhajoval reverenda Sizeru, propagátora antisemitických konspiračních teorií, vyzývá k bojkotům Izraele a USA. Zastává též kontroverzní postoj vůči Islámskému státu (ISIS), jehož podporu nově zvolený šéf labouristů považuje za legitimní politický názor. Podle něj by Velká Británie neměla nijak postihovat bojovníky z řad ISIS, kteří se chtějí na její území navrátit, a ani jim v tom bránit.

EU CHCE OZNAČOVAT ZBOŽÍ

Evropská unie odhlasovala rezoluci na podporu směrnice pro zvláštní označování výrobků pocházejících z židovských osad na Západním břehu, ve východním Jeruzalémě a na Golanských výšinách. Specifická označení na produktech, jako jsou

ZPRÁVY ZE SVĚTA

V důsledku antisemitismu emigrovalo v letech 1881–1934 ze zemí východní Evropy téměř 2,5 milionu Židů. Foto k článku na str. 12–13.

například kosmetika nebo potraviny, by měla umožnit zákazníkovi v evropských státech se rozhodnout, jestli tyto izraelské produkty koupí, anebo je bude bojkotovat. Evropská unie připravovala tento krok několik let a podle nynějších zpráv to vypadá, že pravidla pro zvláštní označování by měla být dokončena na konci roku 2015. Izrael proti tomu ostře vystupuje, neboť označování výrobků pokádá za součást snahy prosadit v židovsko-palestinském konfliktu diplomatické řešení místo toho, aby se EU snažila dostat Palestince zpět k jednacímu stolu. Návrh směrnice zahrnuje také prohlášení, že rekonstrukce a oživení Gazy, zničené za války roku 2014, patří „k prioritám humanitární pomoci EU a mezinárodního společenství“.

CHESED TŠUVA JAKO AGENT

Ruské ministerstvo spravedlnosti zařadilo na seznam nevládních organizací definovaných jako „zahraniční agenti“, které se zabývají politickou činností, i židovskou společnost Chesed Tšuva (ChT), která poskytuje sociální služby. Ministerstvo jí však přisuzuje snahu „ovlivňovat pravomocné orgány státu“. Chesed Tšuva sídlí

v Rjazani, zabývá se distribucí pomoci (jídla či zdravotnických potřeb a lékařské pomoci) v Rusku a v zemích bývalého Sovětského svazu. Důvodem k zahrnutí do seznamu je zřejmě to, že ChT podporuje americký Joint.

ALIJA 5775

Během uplynulého židovského roku 5775 imigrovalo do Izraele 29 500 lidí, což je o 13 procent více než v předloňském roce. Většina nových přistěhovalců pochází z bývalého Sovětského svazu, z Evropanů to byli hlavně francouzští (7350) a ukrajinští Židé (6900), ze Severní Ameriky přijelo 3600 lidí a 1200 z Jižní Ameriky.

ŘECKÉ VOLBY A ZLATÝ ÚSVIT

Nedávné volby v Řecku přinesly nejen vítězství straně Syriza, ale také mírný vzestup pravicové, xenofobní a antisemitické straně Zlatý úsvit, jejíž vedení popírá šoa. Zatímco v minulých volbách získala strana 17 křesel v 300členném parlamentu, nyní má o jednoho zástupce více. Většina jejích vůdců čelí obvinění z podněcování násilných činů vůči imigrantům.

AUSTRALSKÝ MINISTR S JARMULKOU

Novým australským ministrem pro zdroje, energii a Severní teritorium se stal Josh Frydenberg, který svou přísahu složil na hebrejskou Bibli. Daroval mu ji sir Zelman Cowen, který v letech 1977–1982 zastával funkci australského generálního guvernéra. Představitelé australské komunity zaslali novému ministrovi zdravici, v níž vyjadřují nad jeho jmenováním „velikou hrdost“. (am, ztis.cz)

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes @sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@epost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 10. 2015.

Cena 20 Kč (0,90 €)